

ປະມວນຄຳສັບ ແລະ ນິຍາມ
ກ່ຽວກັບການປ່ຽນແປງດິນຟ້າອາກາດ ແລະ ການປັບຕົວ

ພຶດສະພາ 2011

ຄຳນຳ

ບັນດາປະເທດຢູ່ລຸ່ມແມ່ນ້ຳຂອງແມ່ນເປັນທີ່ຮູ້ຈັກກັນແລ້ວວ່າແມ່ນໜຶ່ງໃນບັນດາປະເທດທີ່ມີຜົນກະທົບຫຼາຍທີ່ສຸດຕໍ່ການປ່ຽນແປງທາງດ້ານດິນຟ້າອາກາດຢູ່ໃນໂລກ. ມີຄວາມສ່ຽງທາງດ້ານເສດຖະກິດ, ລະບົບນິເວດ, ຄວາມຍືນຍົງ ແລະ ຄວາມປອງດອງໃນສັງຄົມ.

ດັ່ງນັ້ນຈຶ່ງມີຄວາມຕ້ອງການຫລາຍເພື່ອສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈໃຫ້ຫຼາຍຂຶ້ນຕໍ່ຜົນກະທົບທີ່ອາດເກີດຂຶ້ນຈາກການປ່ຽນແປງທາງດ້ານດິນຟ້າອາກາດ. ໂດຍສະເພາະທາງເລືອກໃນການປັບຕົວຕໍ່ການປ່ຽນແປງເຫຼົ່ານີ້. ຄະນະກຳມະທິການແມ່ນ້ຳຂອງສາກົນ (MRC) ແມ່ນໄດ້ຮັບມອບໝາຍໃຫ້ເປັນອົງການຈັດຕັ້ງທີ່ມີຄວາມເໝາະສົມໃນການນຳພາການຈັດການແຜນງານການລິເລີ່ມປັບຕົວເຂົ້າກັບການປ່ຽນແປງດິນຟ້າອາກາດ (CCAI) ໂດຍໄດ້ຮັບການສະໜັບສະໜູນຈາກຜູ້ທີ່ໃຫ້ການຊ່ວຍເຫຼືອຫຼາຍພາກສ່ວນ. ບັນດາປະເທດໃນລຸ່ມແມ່ນ້ຳຂອງໄດ້ໃຫ້ຄຳໝັ້ນສັນຍາວ່າຈະຮ່ວມມືກັນໃນລະດັບພາກພື້ນ, ເຊິ່ງຈະເປັນການຊ່ວຍເຫຼືອໃຫ້ເຂົາເຈົ້າສາມາດປັບຕົວຕໍ່ສິ່ງທ້າທາຍໃໝ່ທີ່ເກີດຈາກການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດ ໂດຍການສ້າງ ຂະບວນການວາງແຜນ, ການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ ແລະ ການຮຽນຮູ້ທີ່ເປັນ ລະບົບ.

ເອກະສານປະມວນຄຳສັບນີ້ແມ່ນການເລີ່ມຕົ້ນໃນການສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈຮ່ວມກັນ ກ່ຽວກັບຄຳສັບ ແລະ ຄວາມໝາຍຂອງການປ່ຽນແປງດິນຟ້າອາກາດ ແລະ ການປັບຕົວໃນພາກພື້ນ ແມ່ນ້ຳຂອງເພື່ອການສ້າງຄວາມຮູ້ກ່ຽວກັບການປ່ຽນແປງດິນຟ້າອາກາດ, ການບຸກຈິດສຳນຶກ ແລະ ການໃຫ້ຂໍ້ມູນໃນລະດັບປະເທດ. ເອກະສານປະມວນຄຳສັບນີ້ອາດມີການປັບປຸງເພີ່ມຄຳສັບໃໝ່ຕາມຄວາມຈຳເປັນ.

ການພັດທະນາເອກະສານການປະມວນຄຳສັບນີ້, MRC—CCAI ໄດ້ກຳນົດ ແລະ ທົບທວນຄືນຄຳສັບການປ່ຽນແປງດິນຟ້າອາກາດ, ການປັບຕົວ, ສະພາບການທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບແມ່ນ້ຳຂອງ ແລະ ປະມວນຄຳສັບທີ່ໄດ້ຂັດຈ້ອນຈາກແຫຼ່ງຂໍ້ມູນທີ່ໄດ້ຮັບການຍອມຮັບເຊັ່ນ: UNFCCC, IPCC, UN/ISDR. ເອກະສານການປະມວນຄຳສັບນີ້ປະກອບດ້ວຍຄຳນິຍາມໂດຍຫຍໍ້, ຄຳອະທິບາຍ ແລະ ຕົວຢ່າງພ້ອມດ້ວຍ.

Abbreviations and acronyms

AOGCMs	Atmosphere-Ocean General Circulation Models
CDM	Clean Development Mechanism
CCAI	Climate Change and Adaptation Initiative (of the MRC)
COP	Conference of the Parties
DGVM	Dynamic Global Vegetation Model
ENSO	El Niño-Southern Oscillation
GCM	General Circulation Model
GDP	Gross Domestic Product
GHG	Greenhouse gas
GWP	Global Warming Potential
IPCC	Intergovernmental Panel on Climate Change
LDCs	Least Developed Countries
LMB	Lower Mekong Basin
MRC	Mekong River Commission
NAPAs	National Adaptation Programmes of Action
NTP	National Target Programme (of Viet Nam)
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development
SIDS	Small Island Developing States
SRES	Special Report on Emissions Scenarios
UN	United Nations
UNCCD	United Nations Convention to Combat Desertification
UNFCCC	United Nations Framework Convention on Climate Change
UNEP	United Nations Environment Programme
WMO	World Meteorological Organisation

A.

ການລົງເຄີຍຕໍ່ກັບສະພາບອາກາດ/Acclimation

ການຕອບສະໜອງຂອງສິ່ງທີ່ມີຊີວິດ ທີ່ເຮັດໃຫ້ສາມາດທົນຕໍ່ການປ່ຽນແປງຈາກປັດໃຈໃດໜຶ່ງ (ຕົວຢ່າງ: ອຸນະພູມ) ໃນຕົວສະພາບແວດລ້ອມເອງ.

ການປັບຕົວໃຫ້ເຂົ້າກັບສະພາບອາກາດ/ Acclimatisation

ໝາຍເຖິງການປັບຕົວທາງດ້ານຮ່າງກາຍຂອງສິ່ງທີ່ມີຊີວິດຕໍ່ການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດ

ຄວາມສາມາດໃນການປັບໂຕ /Adaptability

ໃຫ້ເບິ່ງທີ່ *ຄວາມອາດສາມາດໃນການປັບຕົວ*

ການປັບຕົວ/Adaptation

ການດັດປັບທາງທຳມະຊາດ ຫຼື ຈາກລະບົບຂອງມະນຸດ ເພື່ອຮັບມືກັບສະພາບອາກາດຕົວຈິງ ຫຼື ການຄາດການການປ່ຽນຂອງດິນຟ້າອາກາດ ຫຼື ຮັບມືກັບຜົນກະທົບຈາກການປ່ຽນແປງດັ່ງກ່າວ ເຊິ່ງອາດສ້າງຄວາມອັນຕະລາຍ ຫຼື ເສຍຫາຍ ຕໍ່ກັບໂອກາດທາງຜົນປະໂຫຍດ.

IPCC ໄດ້ຈັດປະເພດການປັບຕົວອອກເປັນຫຼາຍປະເພດ:

- **ການປັບຕົວລ່ວງໜ້າ/Anticipatory adaptation**
ການປັບຕົວທີ່ເກີດຂຶ້ນກ່ອນຈະໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຈາກການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດ ແລະ ອາດຈະໝາຍເຖິງການລິເລີ່ມການປັບຕົວກ່ອນ.
- **ການປັບຕົວດ້ວຍຕົວມັນເອງ/Autonomous adaptation**
ແມ່ນການປັບຕົວທີ່ບໍ່ໄດ້ເກີດຈາກການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດ ແຕ່ເກີດຈາກການປ່ຽນ ແປງຂອງລະບົບນິເວດວິທະຍາໃນທຳມະຊາດ ແລະ ຈາກລະບົບຕະຫລາດ ຫຼື ສະຫວັດດີການໃນມະນຸດ ແລະ ອາດໝາຍເຖິງການປັບຕົວທີ່ເກີດຂຶ້ນໂດຍທຳມະຊາດ.
- **ການປັບຕົວທີ່ມີການວາງແຜນ/ Planned adaptation**
ການປັບຕົວທີ່ເກີດມາຈາກການດຳເນີນນະໂຍບາຍ, ໂດຍອີງຕາມສະພາບເງື່ອນໄຂຄວາມເປັນຈິງຂອງການປ່ຽນແປງ ຫຼື ການຄອບຄຸມ, ການຕອບໂຕ້ ແລະ ການແກ້ໄຂຕໍ່ກັບການປ່ຽນແປງ.
- **ການປັບຕົວຂອງພາກເອກະຊົນ/ Private adaptation**
ການປັບຕົວທີ່ໄດ້ລິເລີ່ມ ແລະ ດຳເນີນໂດຍບຸກຄົນ, ຄົວເຮືອນ ຫຼື ບໍລິສັດເອກະຊົນ. ການປັບຕົວຈາກພາກສ່ວນເອກະຊົນ ແມ່ນເກີດຈາກຄວາມສົນໃຈຂອງບຸກຄົນ.
- **ການປັບຕົວຂອງພາກລັດ/ Public adaptation**
ການປັບຕົວທີ່ໄດ້ລິເລີ່ມ ແລະ ດຳເນີນໂດຍລັດຖະບານ. ການປັບຕົວຈາກພາກລັດ ຈະເປັນການກຳນົດການລວບລວມຄວາມຕ້ອງການ.
- **ການປັບຕົວທັນທີທັນໃດຕໍ່ການປ່ຽນແປງ/ Reactive adaptation**

ການປັບຕົວທີ່ເກີດຂຶ້ນພາຍຫຼັງໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຈາກການປ່ຽນແປງທາງດ້ານດິນຟ້າອາກາດ
ທີ່ສາມາດສັງເກດເຫັນໄດ້.

ຜົນປະໂຫຍດຂອງການປັບຕົວ/Adaptation benefits

ການຫຼີກລ້ຽງຄວາມເສຍຫາຍທາງດ້ານຕົ້ນທຶນ ຫຼື ຜົນປະໂຫຍດທີ່ເພີ່ມຂຶ້ນ ຈາກການຮັບຮອງ ແລະ
ການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດການວັດແທກການປັບຕົວ.

ຕົ້ນທຶນໃນການປັບຕົວ/ Adaptation costs

ການວາງແຜນດ້ານຕົ້ນທຶນ, ການກະກຽມ, ສິ່ງອຳນວຍຄວາມສະດວກ ແລະ ການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ
ການວັດແທກການດັດປັບ, ລວມເຖິງຕົ້ນທຶນໃນການປ່ຽນແປງ.

**ຄວາມສາມາດໃນການປັບຕົວ (ທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບຜົນກະທົບຈາກການປ່ຽນແປງດິນຟ້າອາກາດ)
Adaptive capacity (in relation to climate change impacts)**

ຄວາມສາມາດຂອງລະບົບທີ່ຈະມີການປັບຕົວຕໍ່ການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດ (ລວມເຖິງ
ຄວາມເປັນໄປໄດ້ຂອງການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດ ແລະ ຄວາມຮຸນແຮງ) ເພື່ອຈຳກັດ
ຄວາມເສຍຫາຍທີ່ບໍ່ຮ້າຍແຮງ, ເພື່ອເປັນການສ້າງໂອກາດທີ່ດີ ຫຼື ເພື່ອຮັບມືກັບຜົນທີ່ຕາມມາ.

ຜົນກະທົບມວນລວມ/ Aggregate impacts

ໝາຍເຖິງຜົນກະທົບທັງໝົດ ທີ່ກວມຂະແໜງການຕ່າງໆ ແລະ/ຫຼື ໃນລະດັບຂົງເຂດ. ຜົນກະທົບ
ມວນລວມ ທີ່ກວມເອົາຫຼາຍພາກສ່ວນແມ່ນມີຄວາມຈຳເປັນຕ້ອງມີຄວາມຮູ້(ຫຼື ມີສົມມຸດຕິຖານ)
ກ່ຽວກັບຄວາມສຳ ຄັນຂອງຜົນກະທົບທີ່ມີຄວາມແຕກຕ່າງກັນໃນແຕ່ລະຂະແໜງການ ແລະ ຂົງ
ເຂດ, ການວັດແທກຜົນກະທົບມວນລວມກວມເອົາ. ຕົວຢ່າງ: ຈຳນວນຄົນທັງໝົດທີ່ໄດ້ຮັບຜົນ
ກະທົບ, ຫຼື ມູນຄ່າເສຍຫາຍທາງດ້ານ ເສດຖະກິດທັງໝົດ.

ການກະທຳຂອງມະນຸດ/ Anthropogenic

ຜົນກະທົບທີ່ເກີດ ຫຼື ສ້າງຂຶ້ນໂດຍມະນຸດ

ການປ່ອຍອາຍຜິດຂອງມະນຸດ/Anthropogenic emissions

ການປ່ອຍແກັດເຮືອນແກ້ວ, ສານຕັ້ງຕົ້ນຂອງແກັດເຮືອນແກ້ວ ແລະ ອາຍແກັດຕ່າງໆທີ່ເກີດ
ຈາກການກະທຳຂອງມະນຸດ, ສິ່ງດັ່ງກ່າວລວມທັງການເຜົາໃໝ້ຂອງນໍ້າມັນ, ການຕັດໄມ້ທຳລາຍ
ປ່າ, ການປ່ຽນແປງການນຳໃຊ້ດິນນໍ້າ, ການລ້ຽງສັດ, ການໃສ່ປຸຍ ແລະ ອື່ນໆ ທີ່ເປັນການເພີ່ມ
ຂຶ້ນຂອງການປ່ອຍສານຜິດຕ່າງໆ.

B.

ເສັ້ນທຽບຖານ/ ຂໍ້ມູນອ້າງອີງ/ Baseline/reference

ເສັ້ນທຽບຖານ(ຫຼື ຂໍ້ມູນອ້າງອີງ) ແມ່ນສະແດງເຖິງປະເພດການປ່ຽນແປງທີ່ມີການວັດແທກ. ມັນອາດຈະເປັນ “ເສັ້ນທຽບຖານໃນປະຈຸບັນ” ທີ່ໄດ້ມີການຕິດຕາມ ແລະ ເງື່ອນໄຂການປ່ຽນແປງໃນ ແຕ່ລະວັນ ແລະ ອາດສາມາດຈະເປັນ “ເສັ້ນທຽບຖານໃນອະນາຄົດ” ເຊິ່ງອາດຈະເປັນເງື່ອນໄຂການ ຄາດຄະເນໃນອານາຄົດ. ອີກທາງເລືອກໃນການຕີຄວາມໝາຍ ຂອງຂໍ້ມູນອ້າງອີງອາດເປັນການເພີ່ມຂໍ້ມູນໃຫ້ຫຼາຍຂຶ້ນ.

ປີທຽບຖານ/ Base year

ໝາຍເຖິງການກຳນົດກຳນົດປີຖານການປ່ອຍອາຍພິດສົມທຽບກັບການປ່ອຍອາຍພິດໃນແຕ່ລະໄລຍະເວລາ.

ປີ 1990 ແມ່ນເປັນປີທຽບຖານ ທີ່ໃຊ້ຢູ່ໃນສົນທິສັນຍາສະຫະປະຊາຊາດ ວ່າດ້ວຍການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດ (UNFCCC) ແລະ ການຈຳກັດປະລິມານການປ່ອຍທາດອາຍພິດ ແລະ ຂໍ້ຜູກມັດການຫຼຸດຜ່ອນການປ່ອຍປ່ອຍທາດພິດ ພາຍໃຕ້ສົນທິສັນຍາກຽວໂຕ (Kyoto Protocol). ເຖິງຢ່າງໃດກໍຕາມ, ບັນດາປະເທດທີ່ເຫັນວ່າມີການປ່ຽນແປງທາງດ້ານເສດຖະກິດໄດ້ເລືອກປີທຽບຖານທີ່ແຕກຕ່າງກັນໂດຍຖືເອົາການຕັດສິນໃຈຢູ່ໃນກອງປະຊຸມບັນດາປະເທດພາຄີ ຄັ້ງທີ 2 (COP2) ເປັນປີທຽບຖານພາຍໃຕ້ສົນທິສັນຍາ. ພ້ອມດຽວກັນນັ້ນບັນດາປະເທດຮ່ວມພາຄີໃນ ເອກະສານ Annex 1 ເລືອກເອົາ ປີ 1995 ເປັນປີທຽບຖານໃນການປ່ອຍທາດອາຍພິດ ໃນຈຳນວນອາຍແກັດທີ່ນຳໃຊ້ ໃນອຸດສະຫະກຳ 3 ປະເພດ ພາຍໃຕ້ການປະຕິບັດສົນທິສັນຍາຄື: the Protocol – hydrofluorocarbons, perfluorocarbons and sulphur hexafluoride. ເງື່ອນໄຂໃນການລາຍງານຍັງໄດ້ນຳໃຊ້ຮູບແບບການລາຍງານແບບສະມັກໃຈ ແລະ ອີງຕາມບົດລາຍງານປະລິມານ ອາຍພິດເຮືອນແກ້ວປີທຳອິດ.

C.

ການສ້າງຄວາມອາດສາມາດ/Capacity building

ເນື້ອໃນຂອງການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດ, ການສ້າງຄວາມອາດສາມາດແມ່ນການພັດທະນາທັກສະທາງດ້ານວິຊາການ ແລະ ຄວາມສາມາດຂອງສະຖາບັນຂອງບັນດາປະເທດ ແລະ ເສດຖະກິດ ເພື່ອຍົກສູງການມີສ່ວນຮ່ວມໃນທຸກດ້ານຂອງການປັບຕົວ, ການຫຼຸດໂຕນັ້ນ ແລະ ການຄົ້ນຄວ້າກ່ຽວກັບການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດ ແລະ ເພື່ອເປັນການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດຕາມ ກົນໄກຂອງສົນທິສັນຍາກຽວໂຕ ແລະ ອື່ນໆ

ຮອບວຽນກາກບອນ/Carbon cycle

ຄຳສັບທີ່ນຳໃຊ້ເພື່ອອະທິບາຍການໄຫຼວຽນຂອງກາກບອນ (ໃນຫຼາຍຮູບແບບ ຕົວຢ່າງ: ອາຍກາກໂບນິກຜ່ານຊັ້ນບັນຍາກາດ, ມະຫາສະໝຸດ, ອານາເຂດຊີວະວິທະຍາເທິງໜ້າດິນ ແລະ ເບື້ອກໂລກ.

ອາຍກາກໂບນິກ/ Carbon dioxide (CO₂)

ອາຍແກັດທີ່ເກີດຂຶ້ນໂດຍທຳມະຊາດຈາກຂະບວນການສັງເຄາະແສງຂອງສິ່ງທີ່ມີຊີວິດຈາກການເຜົາໃໝ້ແຜ່ທາດ ແລະ ການເຜົາໃໝ້ຂອງຊີວະມວນສານ. ອາຍກາກໂບນິກຍັງເກີດຈາກການຍ່ອຍສະຫຼາຍອາຫານຕາມທຳມະຊາດ ແລະ ຈາກຂະບວນການຜະລິດຕ່າງໆ ທາງດ້ານອຸດສະຫະກຳ. ອາຍກາກໂບນິກເປັນໜຶ່ງໃນອາຍພິດເຮືອນແກ້ວທີ່ສົ່ງຜົນກະທົບຕໍ່ຄວາມດຸ່ນດ່ຽງ ຂອງການແຜ່ລັງສີຂອງໂລກ. ມັນເປັນອາຍແກັດຂອງອາຍພິດເຮືອນແກ້ວເປັນສາເຫດທີ່ກໍ່ໃຫ້ເກີດພາວະໂລກຮ້ອນລະດັບ1.

ປະລິມານການປ່ອຍກາກບອນຈາກຄົນ/Carbon Footprint

ທຸກປະເພດການປ່ອຍອາຍພິດເຮືອນແກ້ວທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບກິດຈະກຳຂອງບຸກຄົນ ຫຼື ອົງກອນ.

ການເກັບກັກສະສົມກາກບອນ/Carbon Sequestration

ການເຄື່ອນຍ້າຍ ແລະ ເກັບຮັກສາກາກບອນຈາກຊັ້ນບັນຍາກາດ ຢູ່ໃນອ່າງເກັບກາກບອນ(ເຊັ່ນ: ມະຫາສະໝຸດ, ປ່າໄມ້ ແລະ ດິນ) ໂດຍ ຜ່ານຂະບວນການທາງດ້ານພິຊິກ ຫຼື ຊີວະວິທະຍາ ເຊັ່ນ: ການສັງເຄາະແສງ. ຕາມຫຼັກການແລ້ວ ການເກັບກັກສະສົມກາກບອນ ແມ່ນໝາຍເຖິງການເກັບຮັກສາກາກບອນທີ່ອາດຈະປ່ອຍສູ່ຊັ້ນບັນຍາກາດ. ມີ 3 ວິທີການຕົ້ນຕໍ ໃນການຄົ້ນ ພົບ ແລະ ການພັດທະນາ ຄື: 1). ໄລຍະຂອງການເກັບຮັກສາທີ່ສັ້ນໃນອານາເຂດຊີວະວິທະຍາ ຢູ່ເທິງບົກ ທີ່ພືດຜັກສາມາດດູດເອົາອາຍກາກໂບນິກ ແລະ ເກັບຮັກສາໄວ້ໃນຊີວະມວນສານ ແລະ ດິນ; 2). ໄລຍະເວລາຂອງການ ເກັບຮັກສາດົນຢູ່ໃນດິນໂດຍການສູບອາຍກາກໂບນິກ ທີ່ມີຢູ່ ຫຼື ເຈາະ/ຊຸດ ຈາກແຫຼ່ງກາກບອນ ຢູ່ໄຕ້ພື້ນດິນ; 3) ການເກັບຮັກສາໃນໄລຍະດົນຢູ່ໃນມະຫາສະໝຸດ ບ່ອນທີ່ອາຍກາກໂບນິກຖືກເກັບກັກສະສົມເລິກລົງໄປໃນທະເລຫຼາຍພັນແມັດ ແລະ ກັກຂັງດ້ວຍນ້ຳ.

ມວນທາດກາກບອນ/Carbon stock

ປະລິມານຂອງກາກບອນທີ່ຢູ່ໃນແຫຼ່ງກາກບອນ/ອ່າງທີ່ສາມາດສະສົມ ຫຼື ປ່ອຍອາຍກາກໂບນິກ.

CDM (ກົນໄກການພັດທະນາທີ່ສະອາດ)/ CDM (Clean Development Mechanism)

ກົນໄກພັດທະນາທີ່ສະອາດໄດ້ອະນຸຍາດໃຫ້ໂຄງການຫຼຸດຜ່ອນການປ່ອຍອາຍພິດເຮືອນແກ້ວ ຈັດຕັ້ງຂຶ້ນຢູ່ບັນດາປະເທດທີ່ບໍ່ທັນມີການປ່ອຍປ່ອຍສານພິດ ພາຍໃຕ້ກອບລິນທິສັນຍາສະຫະປະຊາຊາດວ່າດ້ວຍການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດ(UNFCCC) ສົນທິສັນຍາກຽວໂຕ ແລະ ຍັງບໍ່ທັນໄດ້ລົງນາມເຂົ້າຮ່ວມ. ປະເທດທີ່ມີເປົ້າໝາຍຫຼຸດຜ່ອນການປ່ອຍສານພິດ ແມ່ນຈະໄດ້ຮັບໂຄງການຊ່ວຍ ແລະ ການຊ່ວຍເຫຼືອທາງດ້ານການເງິນ.

ດິນຟ້າອາກາດ/ Climate

ດິນຟ້າອາກາດໃນຄວາມໝາຍແຄບແມ່ນກຳນົດດ້ວຍ“ຄ່າສະເລຍຂອງອາກາດ” ຫຼື ຄ່າສູງສຸດ, ຄວາມໝາຍດ້ານສະຖິຕິແມ່ນເພື່ອກຳນົດຄ່າສະເລ່ຍ ແລະ ຄ່າພັນແປຂອງປະລິມານ ໃນໄລຍະເວລາ ໃດໜຶ່ງ ຈາກເດືອນ ຫາພັນ ຫຼື ລ້ານປີ. ປະລິມານເລົ່ານີ້ແມ່ນມີຄວາມແຕກຕ່າງ ກັນເຊັ່ນ: ອຸນຫະພູມ, ປະລິມານນ້ຳຝົນ ແລະ ລົມ. ດິນຟ້າອາກາດໃນຄວາມໝາຍກ້ວາງ, ລວມທັງ ຄວາມໝາຍທາງ ດ້ານສະຖິຕິ, *ລະບົບດິນຟ້າອາກາດ*. ການກຳນົດປີທຽບຖານແມ່ນ 30 ປີ ໂດຍອີງຕາມການກຳນົດຂອງອົງກອນພະຍາກອນ ອາກາດຂອງໂລກ(WMO).

ການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດ/Climate change

ການປ່ຽນແປງຂອງ*ດິນຟ້າອາກາດ*, ເຊິ່ງເກີດຂຶ້ນໂດຍທາງກົງ ແລະ ທາງອ້ອມຈາກການກະທຳຂອງມະນຸດເຊິ່ງໄດ້ປ່ຽນແປງອົງປະກອບຂອງ*ຊັ້ນບັນຍາກາດໂລກ* ແລະ *ການປ່ຽນແປງດິນຟ້າອາກາດ*ໂດຍທຳມະຊາດ ຈາກການຕິດຕາມສັງເກດທຽບໃສ່ໄລຍະຜ່ານມາ. ໃຫ້ເບິ່ງທີ່*ການປ່ຽນແປງຂອງ ດິນຟ້າອາກາດ*.

ການໂຕ້ຕອບຂອງດິນຟ້າອາກາດ/Climate feedback

ຜົນກະທົບຈາກຂະບວນການຂອງດິນຟ້າອາກາດຕໍ່ບັນຫາອື່ນ ແມ່ນມາຈາກຜົນກະທົບຂອງຂະບວນການເບື້ອງຕົ້ນ. ຕົວຢ່າງ ການໂຕ້ຕອບຂອງດິນຟ້າອາກາດໃນທາງບວກດ້ານດິນຟ້າອາກາດແມ່ນການເພີ່ມຂຶ້ນຂອງອຸນະພູມເຊິ່ງເຮັດໃຫ້ເຂດທີ່ມີນ້ຳແຂງປົກຫຸ້ມຫຼຸດລົງ,ເຊິ່ງເຮັດໃຫ້ການສະທ້ອນແສງຫຼຸດລົງ(ຍ້ອນຜົນຈາກການເພີ່ມຂຶ້ນຂອງອຸນະພູມ). ຕົວຢ່າງ ສຳລັບການໂຕ້ຕອບຂອງດິນຟ້າອາກາດໃນທາງລົບແມ່ນການເພີ່ມຂຶ້ນຂອງອຸນະພູມເທິງໜ້າໂລກ,ເຊິ່ງອາດເຮັດໃຫ້ການປົກຫຸ້ມຂອງຂີ້ເຜີ້ມເພີ່ມຂຶ້ນ,ອາດເຮັດໃຫ້ອຸນະພູມຂອງໜ້າໂລກຫຼຸດລົງ

ແບບຈຳລອງຂອງດິນຟ້າອາກາດ/Climate model

ການນຳສະເໜີຕົວເລກກ່ຽວກັບ*ລະບົບດິນຟ້າອາກາດ* ແມ່ນອີງໃສ່ຄຸນລັກສະນະທາງດ້ານພິຊິກສາດ, ເຄມີສາດ ແລະ ຊີວະວິທະຍາເປັນອົງປະກອບ, ການເຮັດປະຕິກິລິຍາ ແລະ ຂະບວນການສະທ້ອນກັບຂອງຈຳນວນຄຸນລັກສະນະທັງໝົດ ຫຼື ສ່ວນໃດສ່ວນໜຶ່ງ. *ລະບົບຂອງດິນຟ້າອາກາດ* ໄດ້ນຳສະເໜີໂດຍແບບຈຳລອງທີ່ມີຄວາມສັບສົນ.ຕົວຢ່າງ: ອົງປະກອບໃດໜຶ່ງ ຫຼື ການຮວມບັນ ດາອົງປະກອບໃນໂຄງສ້າງແບບຈຳລອງສາມາດນຳມານຳໃຊ້, ຄວາມແຕກຕ່າງທາງດ້ານ ຂະ ໜາດ ແລະ ເນື້ອຫາ ທີ່ສາມາດແຍກຕາມຄຸນລັກສະນະທາງດ້ານພິຊິກສາດ, ເຄມີສາດ ຫຼື ຊີວະ ວິທະຍາ ແມ່ນໄດ້ມີການນຳສະເໜີຢ່າງຊັດເຈນ ຫຼື ກ່ຽວຂ້ອງກັບລະດັບແບບຈຳລອງດ້ານຂະ ໜາດ. ແບບຈຳລອງການໝູນວຽນຂອງຊັ້ນບັນຍາກາດໄປສູ່ມະຫາສະໝຸດ(AOGCMs)ໄດ້ນຳສະເໜີຢ່າງລະອຽດກ່ຽວກັບ*ລະບົບຂອງດິນຟ້າອາກາດ*. ບັນດາແບບຈຳລອງທີ່ສັນລິນກວ່າເກົ່າລວມມີ

ແບບຈຳລອງທາງດ້ານເຄມີສາດ ແລະ ຊີວະວິທະຍາທີ່ມີການເຄື່ອນໄຫວ. ແບບຈຳລອງຂອງດິນ
ຟ້າອາກາດ ໄດ້ນຳໃຊ້ເປັນເຄື່ອງມື ໃນການຄົ້ນຄວ້າ ແລະ ສຶກສາຂະບວນການປ່ຽນແປງຂອງດິນ
ຟ້າອາກາດ ແລະ ຍັງເປັນເປົ້າໝາຍນຳໃຊ້ໃນການປະຕິບັດງານ ເຊິ່ງລວມທັງການຄາດຄະເນາສະ
ພາບດິນຟ້າອາກາດປະຈຳເດືອນ, ລະດູການ ແລະ ປະຈຳແຕ່ລະປີ.

ການຄາດການດິນຟ້າອາກາດ/Climate prediction

ການຄາດການດິນຟ້າອາກາດ ຫຼື ການພະຍາກອນອາກາດແມ່ນຜົນຈາກຄວາມພະຍາຍາມໃນ
ການຜະລິດເຄື່ອງປະເມີນສະພາບດິນຟ້າອາກາດໃນອານາຄົດ, ຕົວຢ່າງ: ການພະຍາກອນວັດ
ແທກຕາມລະດູການ, ແຕ່ລະປີ ຫຼື ໄລຍະຍາວ. ໃຫ້ເບິ່ງທີ່ *ການຄາດການສະພາບດິນຟ້າອາກາດ
ແລະ ຫັດສະນີຍະພາບຂອງດິນຟ້າອາກາດ(ການປ່ຽນແປງ)*

ການຄາດຄະເນສະພາບດິນຟ້າອາກາດ/Climate projection

ການຄຳນວນການຮັບມືກັບລະບົບດິນຟ້າອາກາດ ກັບການປ່ອຍສານພິດ ຫຼື ການຄາດກະສິ່ງທີ່ຈະ
ເກີດຂຶ້ນໃນອານາຄົດ ກ່ຽວກັບການປ່ອຍອາຍພິດເຮືອນແກ້ວ ແລະ ສານພິດ ຫຼື ບັງຄັບກໍ່ໃຫ້ເກີດ
ການແຜ່ຄວາມຮ້ອນໃນອານາຄົດ, ສ່ວນຫຼາຍແມ່ນອີງໃສ່ແບບຈຳລອງສະພາບດິນຟ້າອາກາດ. ໃນ
ການຄາດຄະເນສະພາບ ດິນຟ້າອາກາດແມ່ນແຍກອອກຈາກການທຳນາຍດິນຟ້າອາກາດ. ໃນ
ການວິເຄາະຜ່ານມາແມ່ນຂຶ້ນກັບການປ່ອຍສານພິດ/ເຂັ້ມຂຶ້ນ/ການແຜ່ລັງສີໃນອານາຄົດ, ສະນັ້ນ,
ການຕັ້ງສົມມຸດຕິຖານທີ່ບໍ່ແນ່ນອນໃນການພັດທະນາເສດຖະກິດ-ສັງຄົມ ແລະ ການພັດທະນາເທັກ
ໂນໂລຊີ ໃນອານາຄົດ.

ສະພາບດິນຟ້າອາກາດໃນອານາຄົດ/Climate scenario

ການນຳສະເໜີທີ່ງ່າຍດາຍ ແລະ ມີຄວາມເປັນໄປໄດ້ກ່ຽວກັບສະພາບດິນຟ້າອາກາດໃນອານາ
ຄົດ, ໂດຍອີງຕາມຄວາມໝັ້ນຄົງພາຍໃນຂອງສາຍພົວພັນດ້ານດິນຟ້າອາກາດ ແລະ ຂໍ້ສົມມຸດຕິ
ຖານຂອງການແຜ່ຄວາມຮ້ອນ, ໂຄງສ້າງປົກກະຕິໃນການນຳໃຊ້ຢ່າງຊັດເຈນເຊິ່ງເປັນຂໍ້ມູນຂອງ
ແບບຈຳລອງຜົນກະທົບຂອງດິນຟ້າອາກາດ.

ລະບົບດິນຟ້າອາກາດ/ Climate system

ລະບົບດິນຟ້າອາກາດແມ່ນກຳນົດໂດຍການເຄື່ອນທີ່ຂອງວັດຖຸ ແລະ ການເຮັດປະຕິກິລິຍາຂອງ
ຫ້າອົງປະກອບໃຫ່ຍຄື: ຊັ້ນບັນຍາກາດ, ຊັ້ນນ້ຳ, ຊັ້ນນ້ຳແຂງ, ໜ້າດິນ ແລະ ລະບົບນິເວດທັງໝົດ.
ການປ່ຽນແປງຂອງລະບົບດິນຟ້າອາກາດແມ່ນຖືກຂັບເຄື່ອນຈາກສິ່ງຊຸກດັບພາຍໃນ ແລະ
ພາຍນອກເຊັ່ນ: ການລະ ເບີດຂອງ ພູເຂົາໄຟ, ການແຜ່ຄວາມຮ້ອນຂອງແສງອາທິດ ຫຼື ການ
ປ່ຽນແປງທີ່ເກີດຈາກມະນຸດຕໍ່ກັບ ຄວາມດຸ່ນດ່ຽວໃນການແຜ່ຄວາມຮ້ອນຂອງດາວເຄາະ, ຕົວ
ຢ່າງ: ການປ່ອຍອາຍພິດຂອງມະນຸດຈາກອາຍພິດເຮືອນແກ້ວ ແລະ/ຫຼື ການປ່ຽນແປງການນຳ
ໃຊ້ທີ່ດິນ.

ການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດທີ່ຮຸນແຮງ/Climate threshold

ສິ່ງຊຸກດັນພາຍນອກຂອງລະບົບດິນຟ້າອາກາດເຊັ່ນ: ການເພີ່ມຂຶ້ນສານພິດເຮືອນແກ້ວຢູ່ຊັ້ນບັນຍາກາດ, ສາຍເຫດສຳຄັນຂອງດິນຟ້າອາກາດ ຫຼື ສະພາບແວດລ້ອມທີ່ປ່ຽນແປງບໍ່ໄດ້ ຫຼື ການພື້ນຄືນຕ້ອງໄດ້ໃຊ້ເວລາດົນ, ເຊັ່ນ: ການຂະຫຍາຍຂອງທົນປະກາລັງ ຫຼື ການພັງທະລາຍ ຂອງລະບົບການໄຫຼວຽນຂອງມະຫາສະໝຸດ.

ຄວາມຜັນແປຂອງດິນຟ້າອາກາດ/Climate variability

ຄວາມຜັນແປຂອງດິນຟ້າອາກາດໝາຍເຖິງການປ່ຽນແປງທາງດ້ານຄ່າສະເລ່ຍ ແລະ ທາງສະຖິຕິອື່ນໆ(ເຊັ່ນ: ຄ່າຜັນປ່ຽນມາດຕະຖານ, ຄ່າກະຕວງທາງກະສະຖິຕິ ແລະ ອື່ນໆ) ຂອງດິນຟ້າອາກາດຕະຫຼອດເວລາ ແລະ ສະເພາະຂອບໃດໜຶ່ງທີ່ມີການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດ. ການປ່ຽນແປງອາດເກີດກະບວນການພາຍໃນຂອງທຳມະຊາດໃນລະບົບດິນຟ້າອາກາດ (ການປ່ຽນແປງພາຍໃນ) ຫຼື ການປ່ຽນແປງທີ່ເກີດຈາກທຳມະຊາດ ຫຼື ຈາກການກະທຳຂອງມະນຸດ(ການປ່ຽນແປງພາຍນອກ) ເບິ່ງທີ່ການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດ.

ຂໍ້ຕົກລົງໂຄເປຮາເກັນ/Copenhagen Accord

ເອກະສານທີ່ໄດ້ມອບໝາຍໃນວາລະຂອງກອງປະຊຸມບັນດາປະເທດພາຄີຄັ້ງທີ 15 (COP15) ຕໍ່ສິນທິສັນຍາສະຫະປະຊາຊາດວ່າດ້ວຍການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດໄດ້ເຫັນດີວ່າ: “ໄດ້ຮັບຮອງເອົາ” ໃນກອງປະຊຸມຄົບຄະນະຄັ້ງສຸດທ້າຍໃນວັນທີ 18 ທັນວາ 2009. ໃນຂະນະທີ່ກອງປະຊຸມບັນດາປະເທດພາຄີຄັ້ງທີ 15 ບໍ່ໄດ້ມີການຕົກລົງຮັບຮອງເອົາ ການເຫັນດີກ່ຽວກັບການຫຼຸດຜ່ອນການປ່ອຍລັງສີລະຫວ່າງບັນດາປະເທດທີ່ຢູ່ບັນຊີທີ 1 ແລະປະເທດທີ່ບໍ່ຢູ່ບັນຊີທີ 1, ຂໍ້ຕົກລົງດັ່ງກ່າວ ໄດ້ຮັບຮອງໃຫ້ສືບຕໍ່ສິນທິສັນຍາກຽວໂຕ, ໄດ້ເນັ້ນວ່າ: ການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດແມ່ນ ໜຶ່ງໃນສິ່ງທ້າທາຍທີ່ໃຫຍ່ທີ່ສຸດຂອງພວກເຮົາ ແລະ ໄດ້ເນັ້ນຕື່ມອີກວ່າ: “ຄວາມເຂັ້ມແຂງທາງ ດ້ານການເມືອງ ມີບົດບາດສຳຄັນຕໍ່ການປ່ຽນແປງທາງດ້ານສະພາບແວດລ້ອມໂດຍປະຕິປະຕິບັດຕາມຫຼັກການທົ່ວໄປ, ແຕ່ມີຄວາມອາດສາມາດ ແລະ ຄວາມຮັບຜິດຊອບທີ່ແຕກຕ່າງກັນ” ແລະ ຮຽກຮ້ອງໃຫ້ລັດຖະບານ “ສົ່ງເສີມການເຄື່ອນໄຫວ ແລະ ການຮ່ວມມືສາກົນໃນການປັບຕົວຕໍ່ການຫຼຸດຜ່ອນຄວາມບໍ່ໝັ້ນຄົງ ແລະ ເສີມສ້າງຄວາມສາມາດໃຫ້ກັບສູ່ສະພາບເດີມສຳລັບບັນດາປະເທດທີ່ກຳລັງພັດທະນາ. ໂດຍສະເພາະແມ່ນຄວາມບໍ່ໝັ້ນຄົງຂອງບັນດາປະເທດດ້ອຍພັດທະນາ(LDCs) ປະເທດກຳລັງພັດທະນາທີ່ຢູ່ຕາມເກາະດອນ ແລະ ອາຟະລິກາ” ແລະ ເຫັນດີວ່າ “ບັນດາປະເທດທີ່ພັດທະນາແລ້ວຈະຈັດຫາແຫຼ່ງທຶນທາງດ້ານ ການ ເງິນ ແລະ ເຕັກໂນໂລຢີໃຫ້ພຽງພໍ, ທັນເວລາ ແລະ ຍືນຍົງ. ສ້າງຄວາມອາດສາມາດ ໃນການສົ່ງເສີມການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດການດຳເນີນການປັບຕົວສຳລັບປະເທດທີ່ກຳລັງພັດທະນາ”

ຄວາມອາດສາມາດໃນການຮັບມື/Coping capacity

ການໃຫ້ຄວາມໝາຍວ່າບຸກຄົນ ຫຼື ອົງກອນໃດ ມີການນຳຄວາມສາມາດ ແລະ ຊັບພະຍາກອນທີ່ມີ ຢູ່ເພື່ອຮັບມື ແລະ ປະເຊີນໜ້າກັບສິ່ງທີ່ບໍ່ດີຕາມມາ ແລະ ອາດຈະນຳໄປສູ່ການເກີດ ໄຂ້ໄຟ້ໄດ້. ໂດຍທົ່ວໄປແລ້ວບັນຫານີ້ແມ່ນກ່ຽວຂ້ອງກັບການບໍລິຫານຈັດການຊັບພະຍາກອນໃນເວລາ ປົກກະຕິ ແລະ ກໍລະນີສຸກເສີນ ຫຼື ໃນສະພາບວິກິດ. ການເພີ່ມທະວີຄວາມອາດສາມາດໃນ ການຮັບມື ແມ່ນການເຮັດ ໃຫ້ສະພາບຕ່າງໆ ກັບຄືນສູ່ສະພາບປົກກະຕິ ແລະ ສາມາດຮັບມືກັບ ຜົນກະທົບ ແລະ ໄຂ້ໄຟ້ຕະລາຍ ທີ່ເກີດຂຶ້ນຈາກທຳມະຊາດ ແລະ ການ ກະທຳຂອງມະນຸດ.

ລະດັບການຮັບມື/Coping range

ລະດັບການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດ ທີ່ອາດຈະສ້າງຜົນກະທົບໃນແງ່ດີ ຫຼື ຜົນກະທົບໃນທາງ ທາງທີ່ບໍ່ດີ ແຕ່ກໍຍັງສາມາດຮັບມືໄດ້; ລະດັບການຮັບມືທີ່ເກີນຄວາມສາມາດ, ການທຳລາຍ ຫຼື ສູນເສຍ ທີ່ບໍ່ສາມາດຮັບມືໄດ້ ແລະ ສັງຄົມ(ຫຼື ລະບົບ) ຈະຖືກເອີ້ນວ່າເປັນລະບົບທີ່ອ່ອນແອ.

D. ການສຶກສາຫາສາຍເຫດ ແລະ ການໃຫ້ເຫດຜົນ/ Detection and attribution

ການສຶກສາຫາສາຍເຫດກ່ຽວກັບການປ່ຽນແປງໃນລະບົບ (ຈາກທຳມະຊາດ ຫຼື ຈາກມະນຸດ) ແມ່ນ ເປັນຂະບວນການທີ່ຊີ້ໃຫ້ເຫັນວ່າລະບົບໄດ້ມີການປ່ຽນແປງ ເຊິ່ງອາດສະແດງໃຫ້ການປ່ຽນແປງ ທາງດ້ານສະຖິຕິທີ່ໄດ້ກຳນົດ ແລະ ການປ່ຽນແປງທີ່ບໍ່ສາມາດຫາເຫດຜົນໄດ້. ການໃຫ້ ເຫດຜົນ ໂດຍການສັງເກດການປ່ຽນແປງໃນລະບົບໄປສູ່ການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດ ຈາກການກະທຳຂອງມະນຸດ, ເຊິ່ງໂດຍປົກກະຕິມີສອງຂັ້ນຕອນ. ຂັ້ນຕອນທີໜຶ່ງ, ການປ່ຽນແປງ ທີ່ຜ່ານການຕິດຕາມໃນລະບົບຈະຕ້ອງຊີ້ໃຫ້ເຫັນເຖິງການພົວພັນກັບການປ່ຽນແປງຂອງ ດິນຟ້າ ອາກາດ ຢູ່ໃນພາກພື້ນທີ່ມີລະດັບຄວາມເຊື່ອໝັ້ນໄດ້. ຂັ້ນຕອນທີສອງ, ແມ່ນສ່ວນໜຶ່ງຂອງ ການວັດແທກ ການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດຢູ່ໃນພາກພື້ນ, ຫຼື ພົວພັນກັບການປ່ຽນແປງທີ່ ຜ່ານການຕິດ ຕາມໃນລະບົບ,ຈະຕ້ອງໃຫ້ເຫດຜົນຕໍ່ສິ່ງຊຸກດັນດິນຟ້າອາກາດຈາກ ການກະທຳ ຂອງມະນຸດກັບ ລະດັບຄວາມເຊື່ອໝັ້ນທີ່ຄ້າຍຄືກັນ. ຄວາມເຊື່ອໝັ້ນໃນການໃຫ້ເຫດຜົນຮ່ວມ ຈະ ຕ້ອງໃຫ້ເຫດຜົນຕໍ່ກວ່າຄວາມເຊື່ອໝັ້ນໃນການໃຫ້ເຫດຜົນດ່ຽວ, ເນື່ອງຈາກເປັນການປະ ເມີນຜົນດ້ານສະຖິຕິທີ່ແຍກອອກເປັນສອງສ່ວນ.

ແນວທາງການພັດທະນາ/ Development scenario

ໝາຍເຖິງລະດັບຂອງການພັດທະນາທີ່ໄດ້ຄັດເລືອກເພື່ອເປັນແນວທາງໃນການພັດທະນາໂອກາດ ແລະ ປະເມີນຜົນກະທົບ ໃນອານາຄົດ.

ໄພພິບັດ / Disaster

ການຖືກທຳລາຍທີ່ຮ້າຍແຮງຕໍ່ກັບຊຸມຊົນ ຫຼື ສັງຄົມ ທີ່ເປັນສາຍເຫດໃຫ້ເກີດຄວາມເສຍຫາຍ ທາງດ້ານຊີວິດ, ວັດຖຸ, ເສດຖະກິດ ຫຼື ສິ່ງແວດລ້ອມ ເກີນກວ່າຄວາມສາມາດຂອງ ຊຸມຊົນ ຫຼື ສັງຄົມທີ່ໄດ້ຮັບມືກັບບັນຫາດັ່ງກ່າວດ້ວຍພະຍາກອນຂອງຕົນເອງທີ່ມີຢູ່.

ຄວາມສ່ຽງຈາກໄພພິບັດ/ Disaster risk

ໂອກາດທີ່ຈະເກີດການສູນເສຍຈາກໄພພິບັດທາງດ້ານຊີວິດ, ສຸຂະພາບ, ຊີວິດການເປັນຢູ່, ຊັບສິນ ແລະ ການບໍລິການເຊິ່ງສາມາດເກີດຂຶ້ນຕໍ່ຊຸມຊົນ ຫຼື ສັງຄົມ ໃດໜຶ່ງໃນອານາຄົດ.

ການຄຸ້ມຄອງຄວາມສ່ຽງຈາກໄພພິບັດ/ Disaster risk management

ການດຳເນີນງານທີ່ເປັນລະບົບໃນການນຳໃຊ້ຄຳສັ່ງບໍລິຫານ, ອົງກອນ, ແລະ ທັກສະໃນການດຳເນີນງານ ແລະ ຄວາມສາມາດໃນການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດບັນດາຍຸດທະສາດ, ນະໂຍບາຍ ແລະ ການປັບປຸງຄວາມສາມາດໃນການຮັບມືເພື່ອຫຼຸດຜ່ອນຜົນກະທົບທີ່ບໍ່ດີຈາກ *ໄພອັນຕະລາຍ* ແລະ ຄວາມເປັນໄປໄດ້ໃນການເກີດ *ໄພພິບັດ* ຄຳສັບດັ່ງກ່າວໄດ້ຂະຫຍາຍກວ້າງກວ່າເກົ່າ “ການຄຸ້ມຄອງຄວາມສ່ຽງ” ເພື່ອແກ້ໄຂບັນຫາຄວາມສ່ຽງສະເພາະຈາກໄພພິບັດ. ຈຸດປະສົງການຄຸ້ມຄອງຄວາມສ່ຽງຈາກໄພພິບັດແມ່ນເພື່ອຫຼີກລ້ຽງ, ຫຼຸດຜ່ອນ ຫຼື ສົ່ງຜົນກະທົບທີ່ບໍ່ດີຂອງ *ໄພອັນຕະລາຍ* ໂດຍຜ່ານການເຄື່ອນໄຫວກິດຈະກຳ ແລະ ມາດຕະການໃນການປ້ອງກັນ, ການຫຼຸດຜ່ອນ ແລະ ການກຽມຄວາມພ້ອມ.

ການຫຼຸດຜ່ອນຄວາມສ່ຽງຈາກໄພພິບັດ / Disaster risk reduction

ທິດສະດີ ແລະ ການປະຕິບັດຕົວຈິງໃນການຫຼຸດຜ່ອນຄວາມສ່ຽງຈາກໄພພິບັດຜ່ານລະບົບເພື່ອວິເຄາະ ແລະ ຈັດການ ກັບປັດໃຈທີ່ເຮັດໃຫ້ເກີດ *ໄພພິບັດ*, ລວມເຖິງການຫຼຸດຜ່ອນການປ່ອຍປະລະເລີຍທີ່ກໍ່ໃຫ້ເກີດ *ໄພອັນຕະລາຍ*, ຫຼຸດຜ່ອນຄວາມບໍ່ໝັ້ນຄົງຂອງຊີວິດ ແລະ ຊັບສິນ, ວິທີການຄຸ້ມຄອງທີ່ດິນ, ນ້ຳ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ ແລະ ປັບປຸງຄວາມພ້ອມຕໍ່ກັບເຫດການທີ່ບໍ່ດີ.

ມາດຕາສ່ວນຫຼຸດ/ Downscaling

ວິທີການກຳນົດມາດຕາສ່ວນຫຼຸດໃນປະເທດ ກ້າວຫາການກຳນົດມາດຕາສ່ວນຂອງພາກພື້ນ(10 ຕໍ່ 100 ກິໂລແມັດ) ຂໍ້ມູນຈາກແບບຈຳລອງມາດຕາສ່ວນທີ່ໃຫ່ຍ ຫຼື ການວິເຄາະຂໍ້ມູນ.

ໄພແຫ້ງແລ້ງ/ Drought

ປະກົດການທີ່ເກີດຂຶ້ນເມື່ອຝົນທີ່ຕົກຕໍ່ກວ່າລະດັບປົກກະຕິທີ່ໄດ້ບັນທຶກໄວ້ ເປັນສາຍເຫດຂອງ

ຄວາມບໍ່ສົມດຸນຂອງນ້ຳເຊິ່ງເປັນຜົນກະທົບທີ່ບໍ່ດີຕໍ່ດິນ ແລະ ລະບົບການຜະລິດ.

ແບບຈຳລອງການການເຄື່ອນໄຫວຂອງພືດຢູ່ໃນໂລກ/ Dynamic global vegetation model (DGVM)

ແບບຈຳລອງທີ່ສ້າງຂຶ້ນເພື່ອຈຳລອງການພັດທະນາພືດ ແລະ ການເຄື່ອນໄຫວຕາມຂອບເຂດ ແລະ ໄລຍະເວລາ ເຊິ່ງຄອບຄຸມໂດຍ *ດິນຟ້າອາກາດ* ແລະ ການປ່ຽນແປງຂອງສິ່ງແວດລ້ອມອື່ນໆ.

E.

ຂະບວນການທາງດ້ານຊີວະວິທະຍາ/Ecophysiological process

ສິ່ງທີ່ມີຊີວິດແຕ່ລະອັນຕອບສະໜອງຕໍ່ການປ່ຽນແປງທາງດ້ານສະພາບແວດລ້ອມ ເຊັ່ນ: *ການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດ*, ໂດຍຜ່ານຂະບວນການທາງດ້ານຊີວະວິທະຍາເຊິ່ງໄດ້ດຳເນີນຢ່າງຕໍ່ເນື່ອງ, ມາດຕາສ່ວນທີ່ນ້ອຍທີ່ສຸດ ຫຼື ອະໄວຍະວະທີ່ນ້ອຍ. ກົນໄກທາງດ້ານຊີວະວິທະຍາ ໄດ້ຄຳຢັ້ນຄວາມທົນທານຂອງສິ່ງທີ່ມີຊີວິດຕໍ່ການກົດດັນຂອງສະພາບແວດລ້ອມ ແລະ ກວມເອົາການສະໜອງຫຼາຍດ້ານ ເຊິ່ງໄດ້ກຳນົດຂໍ້ຈຳກັດຂອງຄວາມທົນທານຢ່າງແນ່ນອນຕໍ່ເງື່ອນໄຂສະພາບແວດລ້ອມ. ຂະບວນການທາງດ້ານຊີວະວິທະຍາ ອາດຈະເຮັດໃຫ້ມີການເພີ່ມຂຶ້ນຂອງການຄວບຄຸມພັນພືດຕາມລັກສະນະທາງພູມມິສາດທີ່ຫຼາກຫຼາຍ.

ລະບົບນິເວດ/Ecosystem

ລະບົບການດຳລົງຊີວິດຂອງສິ່ງທີ່ມີຊີວິດທີ່ມີປະຕິກິລິຍາຕໍ່ກັນ ແລະ ຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມຂອງມັນ. ຂອບເຂດທີ່ສາມາດເອີ້ນວ່າລະບົບນິເວດແມ່ນບໍ່ມີກົດເກນ, ຂຶ້ນກັບຈຸດທີ່ມີຄວາມສົນໃຈ ຫຼື ຢາກສຶກສາ. ເພາະສະນັ້ນ ການຂະຫຍາຍຂອງລະບົບນິເວດອາດຈະເລີ່ມຈາກມາດຕາສ່ວນທີ່ນ້ອຍ ແລະ ກ້າວໄປການກວມເອົາຂອບເຂດທັງໝົດ ຢູ່ໃນໂລກ.

ຫຼັກການລະບົບນິເວດ/Ecosystem approach

ຫຼັກການລະບົບນິເວດແມ່ນ *ຍຸດທະສາດ* ໃນການຄຸ້ມຄອງທີ່ດິນ, ນ້ຳ ແລະ ຊັບພະຍາ ກອນທີ່ມີຊີວິດທີ່ສິ່ງເສີມໃຫ້ມີການອະນຸລັກ ແລະ ການນຳໃຊ້ແບບຍືນຍົງດ້ວຍວິທີການທີ່ຍຸດຕິທຳ. ຫຼັກການລະບົບນິເວດແມ່ນອີງຕາມວິທີການຄົ້ນຄ້ວາທາງວິທະຍາສາດທີ່ເໝາະສົມ ເພື່ອສຸມໃສ່ການສຶກສາລະດັບໂຄງສ້າງທາງດ້ານຊີວະວິທະຍາ, ເຊິ່ງປະກອບດ້ວຍໂຄງສ້າງທີ່ຈຳເປັນ, ຂະບວນການ, ໜ້າທີ່ ແລະ ການເຮັດປະຕິກິລິຍາ ລະຫວ່າງສິ່ງທີ່ມີຊີວິດ ແລະ ສະພາບແວດລ້ອມຂອງພວກມັນ. ເປັນທີ່ຍອມຮັບກັນວ່າມະນຸດ ແລະ ຄວາມຫຼາກຫຼາຍທາງດ້ານວັດທະນາທຳ ແມ່ນອີງປະກອບທີ່ສຳຄັນຂອງ *ລະບົບນິເວດ* ຫຼາຍຢ່າງ. ຫຼັກການລະບົບນິເວດ ຈຳເປັນຕ້ອງມີ *ການຄຸ້ມຄອງການການປັບຕົວ* ເພື່ອໃຫ້ເຂົ້າກັບລະບົບນິເວດທາງທຳມະຊາດທີ່ ມີການເຄື່ອນໄຫວ ແລະ ມີຄວາມສັບສົນ ແລະ ການຂາດຄວາມຮູ້ ແລະ ຄວາມເຂົ້າໃຈກ່ຽວ ກັບໜ້າທີ່ຂອງມັນ. ເປົ້າ

ໝາຍບູລິມະສິດຫຼັກແມ່ນການອະນຸລັກຊີວະນາໆພັນ, ໂຄງສ້າງ ແລະ ໜ້າທີ່ ຂອງລະບົບນິເວດ ເພື່ອຮັກສາການບໍລິການລະບົບນິເວດ.

ການບໍລິການລະບົບນິເວດ/Ecosystem services

ຂະບວນການດ້ານນິເວດວິທະຍາ ຫຼື ໜ້າທີ່ ທີ່ມີ ຫຼື ບໍ່ມີຄຸນຄ່າທາງດ້ານການເງິນ ຕໍ່ກັບບຸກຄົນ ຫຼື ສັງຄົມໃນວົງກວ້າງ. ປະກອບມີ 1). ການສົ່ງເສີມການບໍລິການເຊັ່ນ: ການຜະລິດ ຫຼື ການຮັກສາ ຊີວະນາໆພັນ . 2). ການໃຫ້ບໍລິການເຊັ່ນ: ອາຫານ, ສານອາຫານ, ຫຼື ປາ. 3). ການບໍລິການດ້ານ ລະບຽບການເຊັ່ນ: ການປ້ອງກັນໄພນໍ້າຖ້ວມ, ລະບຽບການທາງດ້ານດິນຟ້າອາກາດ, ການເກັບ ສະສົມກາກບອນ ແລະ 4). ການບໍລິການທາງດ້ານວັດທະນະທຳເຊັ່ນ: ການທ່ອງທ່ຽວ ຫຼື ຄຸນຄ່າ ທາງດ້ານຈິດໃຈ ແລະ ຄວາມງາມ.

ຄວາມຜັນແປຂອງລະບົບອາກາດໃນຂົວໂລກໃຕ້ / El Niño-Southern Oscillation (ENSO)

ເຫດການ El Niño ແມ່ນການໄຫຼເປັນລະໂລຍະຂອງກະແສນໍ້າອຸ່ນຈາກມະຫາສະໝຸດປາຊີຟິກ ໄຕ້ໄປຕາມ ແຄມຝັ່ງຂອງປະເທດອີກົວດໍ ແລະ ປະເທດເປລູ ເຊິ່ງສົ່ງຜົນກະທົບຕໍ່ການປະມົງ ໃນທ້ອງຖິ່ນ. ເຫດການທີ່ເກີດຂຶ້ນຢູ່ໃນມະຫາສະໝຸດດັ່ງກ່າວແມ່ນກ່ຽວພັນກັບການປ່ຽນແປງ ຂຶ້ນລົງຂອງຄວາມກົດອາກາດຮ້ອນເທິງຜິວນໍ້າທະເລໃນມະຫາສະໝຸດປາຊີຟິກ ແລະ ການມູນວຽນຂອງອາກາດໃນມະຫາສະໝຸດປາຊີຟິກ ແລະ ມະຫາສະໝຸດອິນເດຍ, ເຊິ່ງເອີ້ນວ່າການປ່ຽນແປງອາກາດຮ້ອນ-ເຢັນທາງພາກໃຕ້ຊາຍຝັ່ງທະເລ (Southern Oscillation). ປະກົດການສອງບັນຍາກາດ ທາງມະຫາສະໝຸດນີ້ ເອີ້ນກັນວ່າ El Niño-Southern Oscillation.

ໃນຊ່ວງເຫດການ El Niño ກະແສລົມແຮງມີການລົດກຳແຮງຂອງລົມລົງ ແລະ ມີການເພີ່ມຄວາມແປ ປວນຂອງອາກາດໃນເຂດເສັ້ນສູນສູດ ເຊິ່ງເຮັດໃຫ້ເກີດມີອາກາດຮ້ອນເທິງໜ້ານໍ້າມະຫາສະໝຸດອິນ ໂດເນເຊຍ ພັດເຂົ້າໄປກະທົບກັບອາກາດເຢັນຂອງກະແສນໍ້າ ຢູ່ປະເທດເປລູ. ເຫດການດັ່ງກ່າວຈະສົ່ງ ຜົນກະທົບຫຼາຍຕໍ່ກະແສລົມ, ອຸນນະພູມອາກາດເທິງໜ້ານໍ້າທະເລ ແລະ ປະລິມານນໍ້າຝົນ ໃນເຂດ ອາກາດຂຸດປາຊີຟິກ ແລະ ພາກສ່ວນຕ່າງໆ ຂອງໂລກ. ເຫດການກົງກັນຂ້າມເຫດການ El Niño ເອີ້ນວ່າເຫດການ La Niña.

ສະຖານະການການປ່ອຍສານພິດ/Emissions scenario

ການນຳສະເໜີທີ່ເປັນໄປໄດ້ກ່ຽວກັບຄວາມຍືນຍົງໃນການພັດທະນາການປ່ອຍສານພິດໃນອາ ນາຄົດ ເຊິ່ງມີຄວາມເປັນໄປໄດ້ໃນການສາຍລັງສີ(ຕົວຢ່າງ ສານພິດເຮືອນແກ້ວ, ອາຍພິດ) ໂດຍ ອີງຕາມຄວາມເຂົ້າໃຈ ແລະ ໝັ້ນຄົງ ໃນການຕັ້ງສົມມຸດຕິຖານກ່ຽວກັບການຊຸກດັນໃຫ້ເກີດ ຄວາມຂັບເຄື່ອນ(ເຊັ່ນ: ການພັດທະນາທາງດ້ານປະຊາກອນ ແລະ ເສດຖະກິດ-ສັງຄົມ, ການ

ປ່ຽນແປງທາງດ້ານເຕັກໂນໂລຢີ) ແລະ ຄວາມສຳພັນຂອງພວກມັນ. ໃນປີ 1992, ຄະນະກຳມະການລະຫວ່າງປະເທດດ້ານການປ່ຽນແປງທາງດ້ານດິນຟ້າອາກາດ(IPCC) ໄດ້ນຳສະເໜີການສົມມຸດນິຖານກ່ຽວກັບການປ່ອຍສານພິດໃນອານາຄົດທີ່ໄດ້ນຳໃຊ້ເປັນພື້ນຖານໃຫ້ແກ່ການຄາດຄະເນດິນຟ້າອາກາດໃນບົດລາຍງານການປະເມີນຜົນຄັ້ງທີສອງ, ບັນຫາການປ່ອຍສານພິດເຫຼົ່ານີ້ແມ່ນໝາຍເຖິງເຫດການໃນອານາຄົດ IS92. ໃນບົດລາຍງານພິເສດຂອງຄະນະກຳມະການລະຫວ່າງປະເທດດ້ານການປ່ຽນແປງທາງດ້ານດິນຟ້າອາກາດກ່ຽວກັບການປ່ອຍສານພິດໃນອານາຄົດ(SRES), (ນັກວິໄຈທ່ານ Nakićenović ແລະ ທ່ານອື່ນໆ., 2000), ການປ່ອຍສານພິດຊະນິດໃໝ່ໃນອານາຄົດ ຫຼື ເອີ້ນວ່າ SRES ກໍ່ໄດ້ຖືກຈັດພິມ.

ແບບຈຳລອງ/Ensemble

ກຸ່ມແບບຈຳລອງທີ່ນຳໃຊ້ໃນການຄາດຄະເນດິນຟ້າອາກາດ, ຜົນໄດ້ຮັບຂອງການປ່ຽນແປງຈາກແບບຈຳລອງຕ່າງໆ ເປັນການປະເມີນຄາດຄະເນການປ່ຽນແປງທີ່ບໍ່ທັນມີຄວາມບໍ່ແນ່ນອນ. ບັນດາແບບຈຳລອງທີ່ສ້າງຂຶ້ນຈາກແບບຈຳລອງອັນດຽວກັນ ແຕ່ອາດມີການມີການກຳນົດເງື່ອນໄຂລັກສະນະຂອງຄວາມບໍ່ແນ່ນອນທີ່ພົວພັນກັບການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດໝາຍໃນ, ໃນຂະນະທີ່ແບບຈຳລອງຫຼາຍຢ່າງໄດ້ລວມເອົາຫຼາຍໆແບບຈຳລອງເພື່ອມາສ້າງຄວາມແຕກຕ່າງທາງດ້ານແບບຈຳລອງໃນການກຳນົດຮູບແບບການປ່ຽນແປງທີ່ບໍ່ມີຄວາມແນ່ນອນ.

ການລະເຫີຍອາຍ/ Evaporation

ຂະບວນການປ່ຽນແປງຈາກຈາກນ້ຳເປັນອາຍ.

ປະກົດການຂອງການລະເຫີຍອາຍ/Evapotranspiration

ຂັ້ນຕອນເຊື່ອມຕໍ່ຂອງການລະເຫີຍອາຍຂອງນ້ຳຈາກຜິວໂລກ ແລະ ການລະເຫີຍອາຍຈາກພືດ.

ການຊຸກດັນຈາກພາຍນອກ/External forcing

ການຊຸກດັນຈາກພາຍນອກໝາຍເຖິງສິ່ງຊຸກດັນຂ້າງນອກຈາກລະບົບດິນຟ້າອາກາດ ເຊິ່ງເປັນສາຍເຫດຂອງການປ່ຽນແປງໃນລະບົບດິນຟ້າອາກາດ.ການລະເບີດຂອງພູເຂົາໄຟ,ການແຜ່ລັງສີຈາກແສງອາທິດແລະການປ່ຽນແປງຈາກການກະທຳຂອງມະນຸດ ປ່ຽນແປງຢູ່ໃນຊັ້ນບັນຍາກາດ ແລະ ການປ່ຽນແປງການນຳໃຊ້ດິນແມ່ນການຊຸກດັນຈາກພາຍນອກ.

ເຫດການສະພາບການອາກາດທີ່ຮຸນແຮງ/Extreme weather event

ເຫດການທີ່ບໍ່ມັກເກີດຂຶ້ນ ໂດຍທຽບກັບຂໍ້ມູນອ້າງອີງທາງດ້ານສະຖິຕິ ທີ່ເກີດຂຶ້ນຢູ່ສະຖານທີ່ໃດໜຶ່ງສະເພາະ. ຄວາມໝາຍຂອງຄຳວ່າ “ບໍ່ມັກເກີດຂຶ້ນ” ອາດມີຄວາມໝາຍຕ່າງໆ, ແຕ່ວ່າເຫດການທາງດ້ານອາກາດທີ່ຮຸນແຮງ ອາດເກີດຂຶ້ນຍາກ ຫຼື ຍາກກວ່າ 10 ເທື່ອ ຫຼື 90 ເທື່ອຂອງ ຄຳຂອງຕົວປ່ຽນ. ໂດຍການໃຫ້ຄວາມໝາຍຂອງຄຳວ່າ “ອາກາດທີ່ຮຸນແຮງ” ອາດມີການໃຫ້ຄວາມ

ໝາຍແຕກຕ່າງກັນໃນແຕ່ລະສະຖານທີ່. ເຫດການທາງດ້ານອາກາດທີ່ຮຸນແຮງອາດລວມເຖິງ ໄພນໍ້າຖ້ວມ ແລະ ໄພແຫ້ງແລ້ງ.

F.

ໄພນໍ້າຖ້ວມ/ Flood

ກະແສນໍ້າທີ່ໄຫຼແຮງຫຼີ້ນອອກຈາກຕາຝັ່ງຫ້ວຍນໍ້າ ຫຼື ແມ່ນໍ້າ ຫຼື ຈຳນວນນໍ້າທີ່ໄຫຼໂຮມກັນຖ້ວມພື້ນທີ່ໜຶ່ງ ທີ່ບໍ່ເຄີຍມີນໍ້າຖ້ວມມາກ່ອນ. ໄພນໍ້າຖ້ວມປະກອບມີ: ນໍ້າຖ້ວມຫຼີ້ນຕາຝັ່ງ (river floods), ນໍ້າຖ້ວມກະທັນຫັນ (flash floods), ນໍ້າຖ້ວມຂັງໃນຕົວເມືອງ (urban floods), ນໍ້າຖ້ວມໃນພື້ນທີ່ໃດນຶ່ງຍ້ອນຝົນຕົກໜັກເກີນໄປເຊິ່ງດິນບໍ່ສາມາດດູດຊຶມໄດ້ທັນ (pluvial floods) ຫຼື ບໍ່ສາມາດລະບາຍນໍ້າໄດ້ດີ (sewer floods), ນໍ້າຖ້ວມແຄມຝັ່ງທະເລ (coastal floods), ແລະ ນໍ້າຖ້ວມທີ່ເກີດຈາກການລະເບີດຂອງທານນໍ້າແຂງ (glacial lake outburst floods) .

ການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດແມ່ນໄດ້ຄາດຄະເນການເພີ່ມຂຶ້ນຂອງປະລິມານນໍ້າຝົນຢູ່ໃນເຂດແມ່ນໍ້າຂອງ ແລະ ລວມທັງການຄາດຄະເນການເພີ່ມຂຶ້ນຂອງປະລິ ມານຝົນທີ່ຕົກແຮງ. ສະນັ້ນ, ໂອກາດການເກີດໄພນໍ້າຖ້ວມ ແລະ ອາດເກີດການເສຍຫາຍທີ່ຮຸນແຮງ ຫຼາຍຂຶ້ນ.

ການຮັບປະກັນທາງດ້ານສະບຽງອາຫານ/Food security

ສະພາບການທີ່ເກີດຂຶ້ນ ເມື່ອຄົນເຮົາສາມາດຮັບປະກັນໄດ້ໃນການເຂົ້າຫາແຫຼ່ງອາຫານທີ່ປອດໄພ ແລະ ມີປະໂຫຍດທາງໂພສະນາການຢ່າງພຽງພໍໃນການເຕີບໂຕ, ການພັດທະນາ ແລະ ມີສຸຂະພາບແຂງແຮງດີ.ຄວາມບໍ່ຮັບປະກັນທາງດ້ານສະບຽງອາຫານອາດມາຈາກສາຍເຫດຂອງອາຫານບໍ່ພຽງພໍ, ບໍ່ມີອຳນາດພຽງພໍໃນການຊື້, ການແຈກຢາຍບໍ່ທົ່ວເຖິງ, ຫຼື ລະດັບການບໍລິໂພກອາຫານຢູ່ຄົວເຮືອນບໍ່ພຽງພໍ.

G.

ສາຍນໍ້າທີ່ເປັນນໍ້າແຂງ/Glacier

ເຂດທີ່ເປັນນໍ້າແຂງຂະໜາດໃຫຍ່ໄດ້ໄຫຼລົງສູ່ຮ່ອມພູ(ໂດຍການປ່ຽນຮູບຮ່າງພາຍໃນໂຕ ແລະ ໄຫຼໄປຕາມຖານ) ແລະ ຖືກຈຳກັດໂດຍລັກສະນະພູມິປະເທດທີ່ຢູ່ອ້ອມຮອບ(ຕົວຢ່າງ: ດ້ານຂ້າງຂອງຮ່ອມພູ ຫຼື ສິ່ງທີ່ຢູ່ອ້ອມຮອບຈອມພູ) ສາຍນໍ້າທີ່ເປັນນໍ້າແຂງແມ່ນຖືກກັກເກັບໄວ້ໂດຍການເພີ່ມຂຶ້ນຂອງຫິມະໃນລະດັບສູງ, ເຮັດໃຫ້ເກີດຄວາມດຸ່ນດ່ຽງໂດຍການລະລາຍໃນລະດັບຕ່ຳ ຫຼື ໄຫຼລົງສູ່ທະເລ.

ສະພາບໂລກຮ້ອນ/Global warming

ສະພາບໂລກຮ້ອນໝາຍເຖິງການເພີ່ມຂຶ້ນເທື່ອລະໜ້ອຍຜ່ານການຕິດຕາມ ຫຼື ຄາດຄະເນກ່ຽວ ກັບ ອຸນະພູມຂອງໜ້າໂລກ,ເປັນໜຶ່ງໃນຈຳນວນຜົນທີ່ຕາມມາຂອງການແຜ່ລັງສີເຊິ່ງມີສາຍເຫດມາຈາ

ກການປ່ອຍສານພິດຈາກການກະທຳຂອງມະນຸດ

ພາວະໂລກຮ້ອນທີ່ອາດເກີດຂຶ້ນ/ Global Warming Potential (GWP)

ຕົວຊີ້ບອກອັນໜຶ່ງແມ່ນຂຶ້ນກັບຄຸນລັກສະນະການແຜ່ລັງສີຂອງການປະສົມກັນຂອງອາຍພິດເຮືອນແກ້ວ, ການວັດແທກການແຜ່ລັງສີຂອງຫົວໜ່ວຍມວນສານທີ່ປະສົມກັນຂອງອາຍພິດເຮືອນແກ້ວທີ່ມີຢູ່ໃນຊັ້ນບັນຍາກາດໃນປະຈຸບັນ ປະສົມປະສານກັບເວລາທີ່ໄດ້ຮັບການຄັດເລືອກໄວ້, ກ່ຽວຂ້ອງກັບອາຍກາກໂບນິກ. ການນຳສະເໜີກ່ຽວກັບຄວາມເປັນໄປໄດ້ໃນການເກີດໂລກຮ້ອນເຊື່ອມໂຍງກັບຜົນກະທົບຕາມໄລຍະເວລາທີ່ແຕກຕ່າງກັນ, ອາຍພິດເຫຼົ່ານີ້ຍັງຄົງມີໃນຊັ້ນບັນຍາກາດ ແລະ ຜົນກະທົບໃນການດູດຊຶມເອົາການແຜ່ລັງສີ ເທີໂມ ອິນຟຣາເຣັດ. ສິນທິສັນຍາກຽວໂຕແມ່ນ ອີງໃສ່ຄວາມເປັນໄປໄດ້ໃນການເກີດໂລກຮ້ອນຈາກການປ່ອຍສານພິດໃນຮອບ 100 ປີ.

ປະກົດການອາຍພິດເຮືອນແກ້ວ/Greenhouse effect

ຂັ້ນຕອນໃນການດູດຊຶມຈາກການແຜ່ລັງສີອິນຟຣາເຣັດຈາກຊັ້ນບັນຍາກາດທີ່ເຮັດໃຫ້ໂລກຮ້ອນ. ໃນຄຳເວົ້າທີ່ເປັນທີ່ຮູ້ຈັກກັນດີຄຳວ່າ “ປະກົດການອາຍພິດເຮືອນແກ້ວ” ອາດໃຊ້ກ່າວເຖິງປະກົດການອາຍພິດເຮືອນແກ້ວທີ່ເກີດຂຶ້ນໂດຍມຳມະຊາດ ຫຼື ການເພີ່ມຂຶ້ນຂອງອາຍພິດເຮືອນແກ້ວທີ່ເກີດຈາກ(ການກະທຳຂອງມະນຸດ) ເຊິ່ງເປັນຜົນມາຈາກ ການປ່ອຍອາຍພິດເຊັ່ນດຽວກັບການກະທຳຂອງມະນຸດ.

ອາຍພິດເຮືອນແກ້ວ/Greenhouse gas (GHG)

ອາຍພິດເຮືອນແກ້ວແມ່ນບັນດາອາຍພິດໃນຊັ້ນບັນຍາກາດ, ລວມທັງຈາກທຳມະຊາດ ແລະ ຈາກການກະທຳຂອງມະນຸດ, ເຊິ່ງການດູດຊຶມ ແລະ ການປ່ອຍລັງສີຕາມຄວາມ ຍາວຂອງຄື້ນສະເພາະທີ່ຢູ່ພາຍໃນແຖບຄືນໃນການປ່ອຍລັງສີອິນຟຣາເຣັດຈາກຜິວໂລກ, ຊັ້ນ ບັນຍາກາດ ແລະ ຂີ້ເຜື້ອ. ລັກສະນະດັ່ງກ່າວແມ່ນມີສາຍເຫດມາຈາກຜົນກະທົບຂອງອາຍພິດ ເຮືອນແກ້ວ. ການລະເຫີຍອາຍນ້ຳ(H₂O), ອາຍກາກໂບນິກ (CO₂), ອາຍນີຕາດ (N₂O), ອາຍ ມີແທນ(CH₄) ແລະ ໂອໂຊນ (O₃) ເຊິ່ງເປັນອາຍພິດເຮືອນແກ້ວຂັ້ນເບື້ອງຕົ້ນໃນຊັ້ນບັນຍາກາດໂລກເຊັ່ນດຽວກັນກັບ CO₂, N₂O, ແລະ CH₄ . ສິນທິສັນຍາກຽວໂຕທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບອາຍ ພິດເຮືອນແກ້ວຊຸນເຟີເຮຊາຟູໂອລາຍ(SF₆), ຮາຍໂດຟູໂຣກາກບອນ (HFCs) ແລະ ເປີຟູໂຣ ກາກບອນ (PFCs)

H. ອັນຕະລາຍ / Hazard

ປະກົດການທີ່ເປັນອັນຕະລາຍ, ສານພິດ, ການກະທຳຂອງມະນຸດ ຫຼື ເງື່ອນໄຂທີ່ອາດເປັນສາຍເຫດຂອງການສູນເສຍຊີວິດ, ການບາດເຈັບ ຫຼື ຜົນກະທົບຕໍ່ສຸຂະພາບ, ການທຳລາຍຊັບສິນ, ຄວາມເສຍຫາຍທາງດ້ານຊີວິດການເປັນຢູ່, ການໃຫ້ບໍລິການ, ຄວາມບໍ່ສະຫງົບທາງດ້ານເສດ

ຖະກິດ, ສັງຄົມ ແລະ ການທຳລາຍສະພາບແວດລ້ອມ.

I.

ພູເຂົານ້ຳແຂງ /Ice cap

ນ້ຳແຂງທີ່ມີຮູບຮ່າງແຫຼມໄດ້ປົກຄຸມເຂດພື້ນທີ່ສູງເຊິ່ງມີຂະໜາດນ້ອຍກວ່າ ແຜ່ນນ້ຳແຂງ

ນ້ຳແຂງທີ່ເປັນແຜ່ນ/Ice sheet

ເຂດທີ່ມີນ້ຳແຂງຈຳນວນຫຼາຍແມ່ນມີຄວາມເລິກພຽງພໍທີ່ປົກຄຸມດິນທີ່ມີດິນດານທີ່ຢູ່ພື້ນ,ນ້ຳແຂງ ແຜ່ນໄດ້ໄຫຼອອກມາຈາກພູພຽງທີ່ຢູ່ສູງທີ່ມີລັກສະນະເປັນເນີນ ແລະ ເປັນເນີນພູທີ່ມີຄວາມຊັນ ແລະ ນ້ຳແຂງໄດ້ໄຫຼໄປຕາມສາຍທານນ້ຳແຂງດ້ວຍຄວາມໄວ ຫຼື ລະບາຍໄປຕາມສາຍທານນ້ຳ ແຂງ, ໃນບາງກໍລະນີກໍ່ໄຫຼລົງສູ່ທະເລ ຫຼື ໄຫຼລົງໄປຕາມສາຍທານນ້ຳແຂງແລ້ວໄຫຼລົງສູ່ທະເລ. ແຜ່ນນ້ຳແຂງທີ່ໃຫຍ່ມີພຽງສອງແຜ່ນຢູ່ໃນໂລກຄື: ຢູກຣີນແລນ ແລະ ແອນຕາຕິກາ. ແຜ່ນນ້ຳແຂງ ທີ່ຢູ່ແອນຕາຕິກາໄດ້ແບ່ງໄປທາງພາກຕາເວັນອອກ ແລະ ພາກຕາເວັນຕົກຂອງພູເຂົາທຽງແຊນຕາ ຕິກ.ໃນຊ່ວງອາຍຸຂອງນ້ຳແຂງກໍ່ຍັງມີສິ່ງອື່ນໆອີກ.

ການປະເມີນຜົນກະທົບ(ຈາກການປ່ຽນແປງດິນຟ້າອາກາດ)/(climate change) Impact assessment

ການປະຕິບັດງານໃນການຈຳແນກ ແລະ ການປະເມີນຜົນທາງດ້ານການເງິນ ແລະ ບໍ່ກ່ຽວ ຂ້ອງກັບການເງິນ, ຜົນກະທົບກ່ຽວກັບການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດຈາກທຳມະຊາດ ແລະ ການກະທຳຂອງມະນຸດ.

ຜົນກະທົບ(ຈາກການປ່ຽນແປງດິນຟ້າອາກາດ)/(climate change) Impacts

ຜົນຈາກການປ່ຽນແປງທາງດ້ານດິນຟ້າອາກາດທີ່ເກີດຈາກທຳມະຊາດ ແລະ ການກະທຳຂອງມະ ນຸດ. ໂດຍອີງຕາມການພິຈາລະນາໃນການປັບຕົວ, ເຊິ່ງສາມາດເຫັນໄດ້ຄວາມແຕກຕ່າງລະຫວ່າງ ຜົນກະທົບທີ່ອາດເກີດຂຶ້ນ ແລະ ຜົນກະທົບທີ່ມີຢູ່.

- **ຜົນກະທົບທີ່ອາດເກີດຂຶ້ນ/ Potential Impacts**
 ຜົນກະທົບທັງໝົດອາດຈະເກີດຂຶ້ນໃນເມື່ອມີການຄາດຄະເນການປ່ຽນແປງທາງດ້ານດິນຟ້າ ອາກາດໂດຍບໍ່ພິຈາລະນາເຖິງການປັບຕົວ.
- **ຜົນກະທົບຕົກຄ້າງ/ Residual Impacts**
 ຜົນກະທົບຈາກການປ່ຽນແປງທາງດ້ານດິນຟ້າອາກາດອາດຈະເກີດຂຶ້ນພາຍຫຼັງທີ່ມີການປັບຕົວ
 ວ. ໃຫ້ເບິ່ງທີ່ການຜົນກະທົບມວນລວມ, ຜົນກະທົບທາງດ້ານຕະຫຼາດ ແລະ ບໍ່ແມ່ນທາງດ້ານຕະ ຫຼາດ.

- **ຜົນກະທົບມວນລວມ/ Aggregate Impacts**

ຜົນກະທົບມວນລວມແມ່ນຜົນກະທົບທັງໝົດຕາມຂະແໜງການ ແລະ/ຫຼື ຂົງເຂດ. ຜົນກະທົບມວນລວມຈຳເປັນຕ້ອງໄດ້ມີຄວາມຮູ້ກ່ຽວກັບ(ຫຼືຂໍ້ສົມມຸດຕິຖານກ່ຽວກັບ) ຄວາມສຳຄັນຂອງຜົນກະທົບຂອງຂະແໜງການ ແລະ ຂົງເຂດທີ່ແຕກຕ່າງກັນ. ການວັດແທກຜົນກະທົບມວນລວມປະກອບມີຕົວຢ່າງ ຈຳນວນຄົນທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບທັງໝົດ, ການປ່ຽນແປງດ້ານຜະລິດຕະພັນ ເບື້ອງຕົ້ນ, ຈຳນວນລະບົບທີ່ມີການປ່ຽນແປງ, ແລະ ມູນຄ່າທາງ ດ້ານເສດຖະກິດທັງໝົດ.

- **ຜົນກະທົບທາງດ້ານຕະຫຼາດ/Market Impacts**

ຜົນກະທົບທີ່ພົວພັນກັບທຸລະກຳທາງການຕະຫຼາດ ແລະ ຜົນກະທົບໂດຍກົງຈາກລວມຍອດຜະລິດຕະພັນທາຍໃນ (GDP), ຕົວຢ່າງ: ການປ່ຽນແປງດ້ານການສະໜອງ ແລະ ລາຄາສິນຄ້າກະສິກຳ.

- **ຜົນກະທົບທີ່ບໍ່ແມ່ນດ້ານຕະຫຼາດ/Non-Market Impacts**

ຜົນກະທົບທີ່ເປັນຜົນຕໍ່ລະບົບນິເວດ ຫຼື ຄວາມເປັນຢູ່ຂອງມະນຸດແຕ່ບໍ່ພົວພັນໂດຍກົງ ຕໍ່ທຸລະກຳທາງການຕະຫຼາດ, ຕົວຢ່າງ: ການເພີ່ມຄວາມສ່ຽງຕໍ່ການຕາຍກ່ອນກຳນົດ.

ການປະຕິວັດທາງດ້ານອຸດສະຫະກຳ/Industrial revolution

ໄລຍະຂອງການເຕີບໂຕທາງດ້ານອຸດສະຫະກຳທີ່ໄວມີອິດທິພົນຕໍ່ເສດຖະກິດ ແລະ ສັງຄົມ, ເຊິ່ງເລີ່ມທີ່ປະເທດອັງກິດໃນຕົ້ນສັດຕະວັດທີ 18 ແລະ ຂະຫຍາຍໄປສູ່ເອີລົບ ແລະ ປະເທດອື່ນໆລວມເຖິງອາເມລິກາ. ການປ່ຽນແປງທາງດ້ານອຸດສະຫະກຳເປັນເຄື່ອງໝາຍແຫ່ງການເລີ່ມຕົ້ນຂອງການເພີ່ມຂຶ້ນຢ່າງໃຫຍ່ຫຼວງໃນການເຜົາໃໝ່ນໍ້າມັນ ແລະ ຕິດພັນກັບການປ່ອຍ ອາຍກາກໂບນິກ. ຢູ່ໃນບົດລາຍງານການປະເມີນຜົນຂອງຄະນະກຳມະລະຫວ່າງຊາດດ້ານການ ປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດໃນປີ 2007, ຄວາມໝາຍຂອງ “ກ່ອນມີອຸດສະຫະກຳ” ໝາຍເຖິງ ການຜະລິດແບບເສລີ ໃນໄລຍະກ່ອນປີ 1750.

ລັງສີອິນຟາເຣດ / Infrared radiation

ພະລັງງານຄວາມຮ້ອນທີ່ປ່ອຍອອກຈາກທາດແຂງ, ທາດແຫຼວ ແລະ ທາດອາຍ. ເນື້ອໃນຂອງບັນຫາເຮືອນແກ້ວ, ໝາຍເຖິງ ພະລັງງານຄວາມຮ້ອນທີ່ປ່ອຍອອກຈາກຜິວໂລກ ແລະ ຊັ້ນບັນຍາກາດ. ອາຍພິດເຮືອນແກ້ວດູດຊຶມລັງສີດັ່ງກ່າວຢູ່ໃນຊັ້ນບັນຍາກາດຂອງໂລກ ແລະ ໄດ້ແຜ່ລັງສີຈຳນວນໜຶ່ງໃຫ້ໜ້າໂລກຄືນ ແລະ ເຮັດໃຫ້ເກີດຜົນກະທົບເຮືອນແກ້ວ.

ການປະເມີນຜົນຮ່ວມ/ Integrated assessment

ການດຳເນີນງານຂອງບັນດາລະບຽບການໃດໜຶ່ງໃນການເຊື່ອມໂຍງ, ມີການວິເຄາະ, ໃຫ້ຄວາມໝາຍ ແລະ ການສື່ສານດ້ານຄວາມຮູ້ຈາກບັນດາລະບຽບການທີ່ແຕກຕ່າງກັນ, ດັ່ງນັ້ນທຸກພາກ

ສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບບັນຫາສັງຄົມສາມາດປະເມີນ ແລະ ພິຈາລະນາເພື່ອໃຫ້ໄດ້ຮັບຜົນປະໂຫຍດ ຈາກ ການຕັດສິນໃຈ.

ຄະນະກຳມະການລະຫວ່າງປະເທດວ່າດ້ວຍການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດ/Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC)

ຄະນະກຳມະການລະຫວ່າງປະເທດວ່າດ້ວຍການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດ(IPCC) ແມ່ນຜູ້ ນຳທາງດ້ານການປະເມີນຜົນກ່ຽວກັບການປ່ຽນແປງດິນຟ້າອາກາດ, ເຊິ່ງໄດ້ຈັດຕັ້ງຂຶ້ນ ໂດຍ ໂຄງການພັດທະນາສິ່ງແວດລ້ອມຂອງສະຫະປະຊາຊາດ(UNEP) ແລະ ອົງການອຸຕຸນິຍົມໂລກ (WMO)ເພື່ອໃຫ້ຂໍ້ມູນທີ່ຊັດເຈນທາງດ້ານວິທະຍາສາດກ່ຽວກັບສະພາບການປ່ຽນແປງທາງດ້ານດິນຟ້າອາກາດໃນປະຈຸບັນ ແລະ ຜົນກະທົບທາງດ້ານສິ່ງແວດລ້ອມ, ຜົນກະທົບດ້ານເສດຖະກິດ-ສັງຄົມທີ່ອາດເກີດຂຶ້ນ.

K.

ສົນທິສັນຍາກຽວໂຕ/ Kyoto Protocol

ສົນທິສັນຍາກຽວໂຕແມ່ນຂໍ້ຕົກລົງສາກົນທີ່ເຊື່ອມຍົງກັບກອບສັນຍາຂອງສະຫະປະຊາຊາດວ່າ ດ້ວຍການປ່ຽນແປງທາງດ້ານດິນຟ້າອາກາດ (UNFCCC), ເຊິ່ງເປັນຂໍ້ຜູກມັດໃຫ້ບັນດາປະເທດພາຄີຕັ້ງເປົ້າໝາຍການຫຼຸດຜ່ອນການປ່ອນອາຍພິດ.

L.

ລານີຍາ / La Niña

ໃຫ້ເບິ່ງທີ່ ການປ່ຽນແປງອາກາດຮ້ອນ-ເຢັນທາງພາກໃຕ້ຊາຍຝັ່ງທະເລ(El Niño-Southern Oscillation (ENSO))

M.

ຫຼັກສຳຄັນໃນການປັບຕົວຕໍ່ການປະຕິບັດການປ່ຽນແປງດິນຟ້າອາກາດ/(climate change)

Mainstreaming

ຜົນກະທົບທີ່ອາດເກີດຂຶ້ນຈາກການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດໄດ້ຮັບການພິຈາລະນາ ແລະ ມາດຕະການໃນການດັດປັບທີ່ເໝາະສົມໄດ້ປະສົມປະສານໂດຍການຝຶກແອບປົກກະຕິຕາມກົດຈະກຳຂອງໂຄງການຢ່າງຕໍ່ເນື່ອງ.

ການປັບຕົວທີ່ບໍ່ໄດ້ຜົນ/ Maladaptation

ທຸກການປ່ຽນແປງທີ່ເກີດຈາກທຳມະຊາດ ຫຼື ມະນຸດເຊິ່ງເປັນການເພີ່ມຂຶ້ນທີ່ບໍ່ໝັ້ນຄົງເພື່ອກະຕຸ້ນດິນຟ້າອາກາດ; ການປັບຕົວທີ່ບໍ່ປະສົບຜົນສຳເລັດໃນການຫຼຸດຜ່ອນຄວາມບໍ່ໝັ້ນຄົງແຕ່ເປັນການເພີ່ມຂຶ້ນແທນ.

ສະພາບດິນຟ້າອາກາດທ້ອງຖິ່ນ / Microclimate

ດິນຟ້າອາກາດຂອງທ້ອງຖິ່ນທີ່ຢູ່ໃນ ຫຼື ຢູ່ໃກ້ໜ້າໂລກ. ເບິ່ງທີ່ *ສະພາບດິນຟ້າອາກາດ*

ມາດຕະການຫຼຸດຜ່ອນ(ການປ່ຽນແປງດິນຟ້າອາກາດ)/(climate change) Mitigation

ການເຂົ້າແຊກແຊງຈາກກະທຳຂອງມະນຸດແມ່ນເພື່ອໃຫ້ຫຼຸດຜ່ອນການກະທຳທີ່ເກີດຈາກມະນຸດຕໍ່ລະບົບດິນຟ້າອາກາດ; ລວມເຖິງຍຸດທະສາດໃນການຫຼຸດຜ່ອນແຫຼ່ງອາຍພິດເຮືອນແກ້ວ ແລະ ການປ່ອຍອາຍພິດ ແລະ ເຮັດໃຫ້ແຫຼ່ງອາຍພິດເຮືອນແກ້ວຫຼຸດໜ້ອຍລົງ. ເບິ່ງທີ່ *ຫຼຸດຕຳລົງ*

ສັກກະຍະພາບໃນການຫຼຸດຜ່ອນ/ Mitigation Potential

ຢູ່ໃນເນື້ອໃນຂອງການຫຼຸດຜ່ອນການປ່ຽນແປງດິນຟ້າອາກາດ, ສັກກະຍະພາບໃນການຫຼຸດຜ່ອນແມ່ນຈຳນວນຂອງການການຫຼຸດລົງທີ່ສາມາດເກີດຂຶ້ນແຕ່ຍັງບໍ່ທັນຫຼຸດເທື່ອຮັບຮູ້ຕະຫຼອດເວລາ.

ລົມມໍລະສຸມ/ Monsoon

ລົມມໍລະສຸມ ແມ່ນການປ່ຽນແປງທາງດ້ານລະດູການຂອງເຂດອາກາດຮ້ອນ ແລະ ຢູ່ໃກ້ເຂດຮ້ອນມີທັງລົມ ແລະ ມີທັງຝົນຕົກ.

N.

ແຜນປະຕິບັດງານແຫ່ງຊາດ/National Action Plan

ຮ່າງແຜນປະຕິບັດງານແຫ່ງຊາດສະແດງໃຫ້ເຫັນບັນຫາ ແລະ ບັນຫາທີ່ມະນຸດ, ການພັດທະນາທາງດ້ານເສດຖະກິດ ແລະ ລະບົບທາງດ້ານສະພາບແວດລ້ອມຈະຕ້ອງໄດ້ປະເຊີນ.

ແຜນງານແຫ່ງຊາດກ່ຽວກັບການປັບຕົວເຂົ້າກັບສະພາບການປ່ຽນແປງດິນຟ້າອາກາດ/National Adaptation Programmes of Action

ເອກະສານໄດ້ກະກຽມໂດຍປະເທດດ້ອຍພັດທະນາ (LDCs) ໄດ້ກຳນົດຢ່າງຮີບດ່ວນ ແລະ ເປັນການເຄື່ອນໄຫວທີ່ເປັນປະໂຫຍດໂດຍກົງເພື່ອຮັບມືກັບການປ່ຽນແປງທາງດ້ານດິນຟ້າອາກາດ. ໂຄງການດຳເນີນງານໃນການປັບຕົວແຫ່ງຊາດ(NAPAs)ແມ່ນໄດ້ຖືກນຳສະເໜີໃຫ້ແກ່ສະມາຄົມຜູ້ບໍລິຈາກງານຊາດເພື່ອໃຫ້ການສະໜັບສະໜູນ.

ແຜນງານເປົ້າໝາຍແຫ່ງຊາດ/National Target Programme (NTP)

ເອກະສານແຫ່ງຊາດຢູ່ປະເທດຫວຽດນາມໄດ້ຮ່າງ *ຜົນກະທົບຂອງການປ່ຽນແປງດິນຟ້າອາກາດ* ທີ່ສຳຄັນ/ຄວາມສ່ຽງ ແລະ ແຜນດຳເນີນງານບູລິມະສິດເພື່ອຮັບມືກັບການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດ.

ນະໂຍບາຍທີ່ບໍ່ເຮັດໃຫ້ເສຍໃຈ/ No regrets policy

ນະໂຍບາຍທີ່ເຮັດໃຫ້ເກີດຜົນປະໂຫຍດສູງສຸດທາງດ້ານສັງຄົມ ແລະ /ຫຼື ເສດຖະກິດໂດຍບໍ່ຄຳນຶງເຖິງວ່າຈະເກີດການປ່ຽນແປງທາງດ້ານດິນຟ້າອາກາດຈາກການກະທຳຂອງມະນຸດຫຼືບໍ່

ການປ່ຽນແປງທີ່ບໍ່ເປັນແນວເສັ້ນຊື່/Non-linearity

ຂະບວນການທີ່ເອີ້ນວ່າ “ການບໍ່ເປັນແນວເສັ້ນຊື່” ເມື່ອໃດທີ່ບໍ່ມີສາຍພົວພັນທີ່ເປັນສັດສ່ວນລະຫວ່າງສາຍເຫດ ແລະ ຜົນກະທົບ.

O.

ຄ່າເສຍໂອກາດ / Opportunity costs

ມູນຄ່າໃນການເຄື່ອນໄຫວທາງດ້ານເສດຖະກິດໄດ້ຖືກລະເວັ້ນໂດຍໄປເຮັດກິດຈະກຳອື່ນ.

ໂອໂຊນ / Ozone

ຮູບແບບປະລາມະນຸຂອງອີກຊີແຊນ(O₃), ສ່ວນປະກອບຂອງອາຍກ້າດຢູ່ຊັ້ນບັນຍາກາດ. ຢູ່ໃນຊັ້ນບັນຍາກາດມັນຈະສ້າງຂຶ້ນໂດຍທຳມະຊາດ ແລະ ໂດຍປະຕິກິລິຍາໂຕ້ຕອບ ຂອງ ແສງກຽວກັບອາຍພິດທີ່ມາຈາກການກະທຳຂອງມະນຸດ (ຄວັນຂອງປະຕິກິລິຍາຂອງແສງ) ໃນຄວາມເຂັ້ມຊຸ່ມສູງ, ຢູ່ໃນຊັ້ນບັນຍາກາດໂອໂຊນອາດເປັນອັນຕະລາຍຕໍ່ສິ່ງທີ່ມີຊີວິດຫຼາຍຢ່າງ. ໂອໂຊນຢູ່ຊັ້ນບັນຍາກາດ ທຳໜ້າທີ່ຄືກັນກັບອາຍພິດເຮືອນແກ້ວ. ໂອໂຊນແມ່ນເກີດຂຶ້ນຈາກການເຮັດປະຕິກິລິຍາລະຫວ່າງ ການສາຍລັງສີຈາກແສງອາທິດ ແລະ ໂມລະກຸນອີກຊີແຊນ(O₂).

ການສູນເສຍໂອໂຊນ/ Ozone depletion

ການສູນເສຍໂອໂຊນຢູ່ຊັ້ນບັນຍາກາດ(stratospheric), ເນື່ອງຈາກປະຕິກິລິຍາໂຕ້ຕອບທາງດ້ານເຄມີທີ່ອາດເພີ່ມຂຶ້ນຈາກການປ່ຽນແປງທາງດ້ານດິນຟ້າອາກາດ, ຜົນຈາກການເພີ່ມຂຶ້ນຂອງ ລະດັບການປ່ຽນແປງຂອງດິນຈາກການແຜ່ລັງສີຂອງແສງ(UV) B

P.

ຂັ້ນດິນໄຕ້ພື້ນນ້ຳແຂງ/ Permafrost

ພື້ນດິນ (ດິນ ຫຼື ຫີນ ແລະ ລວມທັງນ້ຳແຂງ ແລະ ສານຈາກທຳມະຊາດ) ເຊິ່ງຍັງຄົງຢູ່ໃນລະດັບ 0°C ຫຼື ຕໍ່າກວ່າເປັນເວລາຢ່າງໜ້ອຍສອງປີຕິດຕໍ່ກັນ.

ການສຶກສາວົງຈອນການປ່ຽນແປງ/ Phenology

ການສຶກສາກ່ຽວກັບປະກົດການທາງທຳມະຊາດທີ່ເກີດຂຶ້ນອີກໃນແຕ່ລະໄລຍະ(ຕົວຢ່າງຂັ້ນຕອນໃນການພັດທະນາ, ການເຄື່ອນຍ້າຍ) ແລະ ສາຍພົວພັນຕໍ່ການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດ ແລະ ລະດູການ.

ການປັບຕົວກັບສະພາບແວດລ້ອມໃໝ່ / Phenotypic Plasticity

ຄວາມສາມາດຂອງສິ່ງທີ່ມີຊີວິດໃດໜຶ່ງໃນການປັບຕົວເຂົ້າກັບການປ່ຽນແປງດ້ານສະພາບແວດລ້ອມໄໝ່ ໂດຍຜ່ານການຂະບວນການປັບຕົວທີ່ເໝາະສົມ ແຕ່ປະສະຈາກຂະບວນການປ່ຽນແປງຮູບຮ່າງທີ່ສັບສົນ.

ທໍລະນີວິທະຍາ/Physiographic

ມີສ່ວນພົວພັນ ຫຼື ເປັນການການອະທິບາຍກ່ຽວກັບທຳມະຊາດ ຫຼື ປະກົດການທຳມະຊາດ

ການຜະລິດທີ່ອາດເກີດຂຶ້ນ/ Potential production

ການປະເມີນຄຸນນະພາບຂອງການຜະລິດພືດພາຍໃຕ້ເງື່ອນໄຂຂອງສະພາບດິນ, ທາດບຳລຸງ ແລະ ນ້ຳທີ່ບໍ່ຈຳກັດ.

ການກຽມພ້ອມ(ໄພພິບັດ) / (Disaster) Preparedness

ຄວາມຮູ້, ຄວາມສາມາດທີ່ໄດ້ຮັບການພັດທະນາຈາກລັດຖະບານ, ຄວາມຮັບຜິດຊອບດ້ວຍຄວາມຊຳນິຊຳນານ ແລະ ການຟື້ນຟູອົງກອນ, ຊຸມຊົນ ແລະ ບຸກຄົນເພື່ອເຮັດໃຫ້ການຄາດຄະເນໄດ້ຮັບຜົນ, ການຕອບໂຕ້ ແລະ ການຟື້ນຄືນຈາກຜົນກະທົບຂອງເຫດການ ຫຼື ສະພາບທີ່ຮ້າຍແຮງໃນປະຈຸບັນ ຫຼື ໃນອານາຄົດອັນໃກ້.

ການຄາດຄະເນ/ Projection

ການຂະຫຍາຍຕົວທາງດ້ານຄຸນນະພາບ ຫຼື ປະລິມານ, ສ່ວນຫຼາຍແມ່ນຄຳນວນຈາກແບບຈຳລອງ. ການວາງແຜນແມ່ນແຕກຕ່າງຈາກການຄາດຄະເນເພື່ອເປັນການເນັ້ນໃຫ້ເຫັນວ່າການວາງແຜນແມ່ນລວມເຖິງການສົມມຸດຖານ-ທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ, ຕົວຢ່າງ, ການພັດທະນາທາງດ້ານເສດຖະກິດ-ສັງຄົມ ແລະ ເຕັກໂນໂລຢີໃນອານາຄົດ, ເຊິ່ງອາດຈະຮັບຮູ້ ຫຼື ບໍ່ຮັບຮູ້, ເພາະສະນັ້ນຈຶ່ງ ມັກຈະປະສົບກັບຄວາມບໍ່ແນ່ນອນ. ໃຫ້ເບິ່ງທີ່ການວາງແຜນທາງດ້ານດິນຟ້າອາກາດ ແລະ ການຄາດຄະເນດິນຟ້າອາກາດ

R.

ການຊຸກດັນໃຫ້ເກີດການແຜ່ລັງສີ / Radiative forcing

ການຊຸກດັນໃຫ້ເກີດການແຜ່ລັງສີແມ່ນການປ່ຽນແປງຕາມສາຍຕັ້ງ (ໂດຍໃຊ້ຫົວໜ່ວຍວັດຕໍ່ຕາແມັດ; W/m^2) ເພື່ອປ່ຽນທິດທາງເນື່ອງຈາກການປ່ຽນແປງພາຍໃນ ຫຼື ພາຍນອກໃນການຊຸກດັນຂອງລະບົບດິນຟ້າອາກາດ, ເຊັ່ນການປ່ຽນແປງຄວາມເຂັ້ມຂຸ້ນຂອງອາຍກາກໂບນິກ ຫຼື ຜົນໄດ້ຮັບຈາກດວງຕາເວັນ.

ການປ່ຽນແປງລະດັບນ້ຳທະເລ/ Relative sea level

ລະດັບນ້ຳທະເລທີ່ວັດແທກຈາກການວັດແທກລະດັບນ້ຳໂດຍຖືເອົາດິນທີ່ເປັນທີ່ຕັ້ງ. ລະດັບນ້ຳທະເລຕາມປົກກະຕິແມ່ນກຳນົດຕາມຄ່າສະເລ່ຍຂອງລະດັບນ້ຳທະເລໃນໄລຍະໃດໜຶ່ງເຊັ່ນ: ເດືອນໜຶ່ງ ຫຼື ປີໜຶ່ງກໍ່ດົນພໍທີ່ຈະເປັນການສະເລ່ຍຊົ່ວຄາວເຊັ່ນຄັ້ນ ແລະ ລະດັບນ້ຳ.

ຄວາມສາມາດໃນການຄົ້ນສູ່ສະພາບເດີມ/ Resilience

ຄວາມສາມາດທາງດ້ານສັງຄົມ ຫຼື ລະບົບນິເວດວິທະຍາໃນການດູດຊຶມເອົາສິ່ງລົບກວນ, ໃນຂະນະທີ່ຍັງຮັກສາໂຄງສ້າງພື້ນຖານເກົ່າ ແລະ ວິທີການດຳເນີນງານ, ຄວາມສາມາດຂອງອົງກອນ ແລະ ຄວາມສາມາດໃນການປັບຕົວຕໍ່ການກົດດັນ ແລະ ການປ່ຽນແປງ.

ການຫາຍໃຈ/ Respiration

ຂະບວນການຂອງສິ່ງທີ່ມີຊີວິດໄດ້ປ່ຽນຈາກວັດຖຸທີ່ໄດ້ຈາກທຳມະຊາດໄປເປັນອາຍກາກໂບນິກ, ການປ່ອຍພະລັງງານ ແລະ ທຳລາຍອີກຊີແຊນ.

ການຮັບມືຕໍ່ການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດ / Respond to climate change

ການເຄື່ອນໄຫວຂອງມະນຸດແມ່ນແນໃສ່ເພື່ອປັບຕົວຕໍ່ການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດ ແລະ ການຫຼຸດຜ່ອນການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດ.

ຄວາມສ່ຽງ(ທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບດິນຟ້າອາກາດ)/ Risk (climate-related)

ຜົນກະທົບຈາກທຳມະຊາດໝາຍເຖິງອັນຕະລາຍທາງດ້ານຊັບສິນທີ່ສະແດງໃຫ້ ເຫັນ-ເຊັ່ນ: ຄວາມອ່ອນໄຫວຂອງພວກມັນ ຫຼື (ສັງຄົມ) ຄວາມບໍ່ໝັ້ນຄົງ. ຄວາມສ່ຽງມີການພົວພັນກັບເຫດການ, ຄວາມເປັນໄປໄດ້ ແລະ ຜົນທີ່ຕາມມາ ຂອງມັນ. ເຊັ່ນ: ຄວາມສ່ຽງເທົ່າທຽມກັບຄວາມເປັນໄປໄດ້ທີ່ຈະເກີດໄພອັນຕະລາຍ ທາງດ້ານດິນຟ້າອາກາດເພີ່ມຂຶ້ນຈາກຄວາມບໍ່ໝັ້ນຄົງຂອງລະບົບ.

ການຄຸ້ມຄອງຄວາມສ່ຽງ / Risk management

ການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດຍຸດທະສາດເພື່ອຫຼີກລ້ຽງຜົນຕາມມາທີ່ບໍ່ພໍໃຈ. ເນື້ອໃນຂອງການປັບຕົວຕໍ່ການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດ ແລະ ການຫຼຸດຜ່ອນແມ່ນສອງປະເພດໃຫຍ່ຂອງການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດເຊິ່ງອາດຈະສາມາດຫຼີກລ້ຽງການຜົນຕາມມາທີ່ບໍ່ພໍໃຈ.

S.

ຄວາມເຄັມ / Salinisation

ສ່ວນປະສົມຂອງເກືອທີ່ຢູ່ໃນດິນ

ການຊົມຂອງນ້ຳເຄັມ / Salt-water intrusion

ການປ່ຽນແທນນ້ຳບໍລິສຸດ ຫຼື ນ້ຳທີ່ຢູ່ພື້ນດິນຂອງນ້ຳເກືອໃນອັດຕາສ່ວນທີ່ຫຼາຍ. ສ່ວນຫຼາຍແມ່ນເກີດຂຶ້ນຢູ່ເຂດແຄມຝັ່ງທະເລ ແລະ ປາກແມ່ນ້ຳ, ເນື່ອງຈາກການຫຼຸດລົງຂອງພື້ນດິນທີ່ ໄດ້ຮັບ ຜົນກະທົບ(ຕົວຢ່າງ ບໍ່ວ່າຈະເກີດຈາກການຫຼຸດລົງຂອງການໄຫຼອອກຂອງນ້ຳ ແລະ ແຮງອັດຂອງນ້ຳໃນພື້ນດິນ ຫຼື ເກີດຈາກນ້ຳທີ່ໄຫຼອອກຫຼາຍເກີນໄປ.) ຫຼື ການເພີ່ມຂຶ້ນ ຂອງນ້ຳທະເລ (ຕົວຢ່າງລະດັບນ້ຳທະເລເພີ່ມຂຶ້ນ).

ສະຖານະການຈຳລອງ/ Scenario

ການອະທິບາຍທີ່ເປັນໄປໄດ້ ແລະ ເຂົ້າໃຈງ່າຍກ່ຽວກັບການພັດທະນາໃນອານາຄົດ, ໂດຍອີງຕາມການປະສານສົມທົບ ແລະ ຄວາມໝັ້ນຄົງພາຍໃນໃນການຕັ້ງສົມມຸດຕິຖານການກົດດັນໃຫ້ມີການຂັບເຄື່ອນ ແລະ ຄວາມສຳພັນຕົ້ນຕໍ. *ການວາງແຜນອາດຈະໄດ້ມາຈາກການຄາດກະ, ແຕ່ກໍ່ຕ້ອງອີງໃສ່ຂໍ້ມູນເພີ່ມເຕີມຈາກແຫຼ່ງອື່ນໆ, ແຕ່ບາງຄັ້ງກໍ່ອາດພົວພັນກັບ “ເລື່ອງລາວທີ່ເລົ່າກັນມາ” ເບິ່ງທີ່ການວາງແຜນທາງດ້ານດິນຟ້າອາກາດ, ແຜນໃນການປ່ອຍສານພິດ ແລະ ບົດລາຍງານສະເພາະກ່ຽວກັບແຜນການໃນການປ່ອຍສານພິດ.*

ການເພີ່ມຂຶ້ນຂອງລະດັບນ້ຳທະເລ / Sea level rise

ລະດັບນ້ຳທະເລສາມາດປ່ຽນແປງໄດ້ທັງພາກພື້ນ ແລະ ໃນໂລກ, ເນື່ອງຈາກ 1). ການປ່ຽນແປງທາງດ້ານຂະໜາດຂອງມະຫາສະໝຸດ; 2). ການປ່ຽນແປງທາງດ້ານມວນສານນ້ຳ, 3). ການປ່ຽນແປງລະດັບຄວາມໜາແໜ້ນຂອງນ້ຳ. ປັດໃຈທີ່ເຮັດໃຫ້ລະດັບນ້ຳທະເລສູງຂຶ້ນໂດຍພາຍໃຕ້ພາວະໂລກຮ້ອນ, ລວມເຖິງການເພີ່ມຂຶ້ນຂອງມວນສານນ້ຳຈາກການລະລາຍຂອງຫີມະ ແລະ ນ້ຳແຂງ. ການປ່ຽນແປງລະດັບຄວາມໜາແໜ້ນຂອງນ້ຳເກີດຈາກການເພີ່ມຂຶ້ນຂອງອຸນະພູມໃນມະຫາສະໝຸດ ແລະ ການປ່ຽນແປງຄວາມເຄັມ, ການເພີ່ມຂຶ້ນຂອງລະດັບນ້ຳທະເລໄດ້ປະກົດໃຫ້ເຫັນບ່ອນທີ່ມີລະດັບການເພີ່ມຂຶ້ນຂອງມະຫາສະໝຸດທຽບໃສ່ດິນ, ມັນອາດຈະເນື່ອງມາຈາກມະຫາສະໝຸດມີລະດັບເພີ່ມຂຶ້ນ ຫຼື ລະດັບຂອງດິນຍຸບຕົວລົງ.

ກຳແພງກັນທະເລ / Sea wall

ກຳແພງທີ່ເຮັດດ້ວຍມະນຸດ ຫຼື ຄູ່ກັນນ້ຳລຽບຕາມແຄມຝັ່ງເພື່ອປ້ອງກັນ *ນ້ຳຖ້ວມຈາກທະເລ.*

ຄວາມອ່ອນໄຫວ / Sensitivity

ຄວາມອ່ອນໄຫວແມ່ນລະດັບທີ່ລະບົບໄດ້ຮັບຜົນກະທົບ, ບໍ່ວ່າໃນທາງທີ່ດີ ຫຼື ບໍ່ດີອ່ອນຄວາມບໍ່ໝັ້ນຄົງຂອງດິນຟ້າອາກາດ ຫຼື ມີການປ່ຽນແປງ. ຜົນກະທົບອາດຈະໂດຍ ທາງກົງ (ຕົວຢ່າງ: ການປ່ຽນແປງທາງດ້ານຜົນຜະລິດຂອງພືດຕໍ່ກັບການປ່ຽນແປງທາງດ້ານ ຄ່າສະເລ່ຍ, ຂະໜາດ ຫຼື ຄວາມບໍ່ຄົງທີ່ທາງດ້ານອຸນະພູມ) ຫຼື ຜົນກະທົບໂດຍທາງອ້ອມ(ຕົວຢ່າງ: ຄວາມເສຍຫາຍທີ່ເກີດມາຈາກການເພີ່ມຂຶ້ນໃນເວລາທີ່ເກີດນ້ຳຖ້ວມຢູ່ແຄມຝັ່ງເນື່ອງຈາກການເພີ່ມຂຶ້ນຂອງລະດັບນ້ຳທະເລ)

ການເກັບກັກສະສົມ / Sequestration

ເບິ່ງທີ່ການເກັບກັກສະສົມກາກບອນ

ການຫຼຸດຕໍ່າລົງ / Sink

ທຸກຂະບວນການ, ກິດຈະກຳ ຫຼື ກິນໄກທີ່ເຄື່ອນຍ້າຍອາຍພິດເຮືອນແກ້ວ, ຜຸ່ນລະອອງ ຫຼື ສານຕັ້ງຕົ້ນຂອງອາຍພິດເຮືອນແກ້ວ ຫຼື ຜຸ່ນລະອອງຈາກຊັ້ນບັນຍາກາດ.

ການທຽບເທົ່າກັນຂອງຫິມະ ແລະ ນ້ຳ / Snow water equivalent

ການທຽບເທົ່າກັນທາງດ້ານປະລິມານ/ມວນສານຂອງນ້ຳທີ່ນຳມາຜະລິດໄຟຟ້າຖ້າວ່າຫິມະ ຫຼື ນ້ຳ ກ້ອນລະລາຍ.

ສະຖານະການຈຳລອງທາງດ້ານເສດຖະກິດ-ສັງຄົມ / Socio-economic scenarios

ສະຖານະການຈຳລອງກ່ຽວກັບສະພາບເງື່ອນໄຂໃນອານາຄົດທາງດ້ານພົນລະເມືອງ, ລວມ ຍອດຜະລິດຕະ ພັນພາຍໃນ ແລະ ບັດໃຈທາງດ້ານເສດຖະກິດ-ສັງຄົມອື່ນໆທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ກັບ ຄວາມເຂົ້າໃຈໃນ ການປ່ຽນແປງທາງດ້ານດິນຟ້າອາກາດ. ເບິ່ງທີ່ບົດລາຍງານສະເພາະກ່ຽວກັບ ແຜນການການ ປ່ອຍອາຍພິດ(SRES)

ລັງສີຈາກແສງຕາເວັນ / Solar radiation

ການແຜ່ລັງສີແມ່ເຫຼັກໄດ້ພົ່ນອອກຈາກຕາເວັນ. ມັນຍັງໝາຍເຖິງການແຜ່ລັງສີກະແສຄືນສັ້ນ. ການແຜ່ລັງສີຈາກແສງອາທິດມີຂະໜາດຂອງຄື້ນທີ່ແຕກຕ່າງກັນ (ແຖບຄື້ນ). ໂດຍກຳນົດຈາກອຸ ນະພູມຂອງແສງອາທິດ, ຈຸດທີ່ຄວາມຍາວຂອງຄື້ນສາມາດເຫັນໄດ້.

ບົດລາຍງານສະເພາະກ່ຽວກັບແຜນການປ່ອຍສານພິດ / SRES

ຄວາມເປັນມາ ແລະ ພົນລະເມືອງທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ, ລວມຍອດຜະລິດຕະພັນພາຍໃນ ແລະ ແຜນການ ປ່ອຍສານພິດກ່ຽວກັບບົດລາຍງານສະເພາະກ່ຽວກັບແຜນການປ່ອຍສານພິດ(SRES) (Nakićenović et al., 2000) ແລະ ຜົນຈາກການປ່ຽນແປງດິນຟ້າອາກາດ ແລະ ການເພີ່ມຂຶ້ນ ຂອງລະດັບນ້ຳທະເລໃນອານາຄົດ. ສີ່ປະເພດກ່ຽວກັບແຜນການທາງດ້ານເສດຖະກິດ-ສັງຄົມ (A1, A2, B1 ແລະ B2) ໄດ້ນຳສະເໜີຄວາມແຕກຕ່າງຂອງໂລກອານາຄົດທີ່ມີສອງປະເພດ ທີ່ຊັດເຈນ: ການພົວພັນທາງດ້ານເສດຖະກິດຕໍ່ກັບສະພາບແວດລ້ອມ ແລະ ແຜນພັດທະນາ ພາກພື້ນ ແລະ ໃນໂລກ.

ຜູ້ມີສ່ວນຮ່ວມ/ Stakeholder

ບຸກຄົນ ຫຼື ອົງການຈັດຕັ້ງທີ່ໄດ້ຮັບຜົນປະໂຫຍດຖືກຕາມກິດໝາຍພາຍໃນໂຄງການ ຫຼື ສ່ວນຕົວ, ຫຼື

ອາດຈະໄດ້ຮັບຜົນປະໂຫຍດມາຈາກແຜນຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ ແລະ ນະໂຍບາຍສະເພາະ.

ສິ່ງກະຕຸ້ນ / Stimuli

ອົງປະກອບທັງໝົດໃນການປ່ຽນແປງດິນຟ້າອາກາດ, ລວມເຖິງລັກສະນະຂອງດິນຟ້າອາກາດ, ຄວາມສາມາດໃນການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດ, ຄວາມຖີ່ ແລະ ຄວາມສຳຄັນສູງສຸດ.

ຄວາມເປັນມາ / Storyline

ການອະທິບາຍກ່ຽວກັບແຜນການທີ່ຈະເກີດຂຶ້ນໃນອານາຄົດ(ຫຼື ເລື່ອງລາວໃນອານາຄົດ) ທີ່ສະແດງໃຫ້ເຫັນລັກສະນະສຳຄັນຂອງແຜນການໃນອານາຄົດ, ການພົວພັນລະຫວ່າງສິ່ງກົດດັນ ດິນຕໍ່ ແລະ ການປ່ຽນແປງກ່ຽວກັບແຜນການໃນອານາຄົດ.

ຍຸດທະສາດ / Strategy

ແຜນດຳເນີນງານທົ່ວໄປແມ່ນໄດ້ຈັດຕັ້ງປະຕິບັດໂດຍຜ່ານນະໂຍບາຍ ແລະ ມາດຕະການ. ຍຸດທະສາດການປັບຕົວຕໍ່ການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດ, ໝາຍເຖິງແຜນດຳເນີນງານທົ່ວໄປເພື່ອເນັ້ນໃຫ້ເຫັນຜົນກະທົບກ່ຽວກັບການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດ, ລວມເຖິງ ຄວາມບໍ່ໝັ້ນຄົງຂອງດິນຟ້າອາກາດ . ລວມເຖິງການປະສົມປະສານດ້ານນະໂຍບາຍ ແລະ ມາດຕະການ, ເພື່ອໃຫ້ໄດ້ຕາມຈຸດປະສົງຂອງການຫຼຸດຜ່ອນຄວາມບໍ່ໝັ້ນຄົງຂອງປະເທດ.

ຊັ້ນບັນຍາກາດທີ່ຢູ່ລະຫວ່າງ 10 ຫາ 60 ກິໂລແມັດຈາກໜ້າໂລກ / Stratosphere

ເຂດທີ່ໄດ້ຈັດແບ່ງລະດັບສູງຂອງຊັ້ນບັນຍາກາດຢູ່ຊັ້ນເທິງຂອງຊັ້ນໂຕໂປສເຟຍໄດ້ຂະຫຍາຍອອກປະມານ 10 ກິໂລແມັດ (ໃນລະດັບຄວາມສູງ 9 ກິໂລແມັດຫາ 16 ກິໂລແມັດໃນເຂດອາກາດຮ້ອນ) ເຖິງ 50 ກິໂລແມັດ.

T.

ການກະຈາຍຄວາມຮ້ອນ / Thermal expansion

ການເພີ່ມຂຶ້ນຂອງລະດັບນ້ຳທະເລ, ໝາຍເຖິງການເພີ່ມຂຶ້ນທາງດ້ານປະລິມານ (ແລະ ການຫຼຸດລົງຂອງອັດຕາຄວາມໜາແໜ້ນ) ທີ່ມີຜົນມາຈາກຄວາມຮ້ອນຂອງນ້ຳທະເລ. ຄວາມຮ້ອນຂອງມະຫາສະໝຸດນຳໄປສູ່ການຂະຫຍາຍຕົວທາງດ້ານປະລິມານຂອງມະຫາສະໝຸດ ແລະ ດ້ວຍເຫດນັ້ນຈຶ່ງເຮັດໃຫ້ເກີດການເພີ່ມຂຶ້ນຂອງລະດັບນ້ຳທະເລ.

ລັງສີຄວາມຮ້ອນຂອງແສງອິນຟາເຣດ /Thermal infrared radiation

ການແຜ່ລັງສີຂອງຜິວໂລກ, ຊັ້ນບັນຍາກາດ ແລະ ເຜື້ອ. ເປັນທີ່ຮູ້ກັນດີແມ່ນໜ້າໂລກ ຫຼື ການແຜ່ລັງສີຄືນຍາວ, ການແຜ່ລັງສີອິນຟາເຣດໃກ້ທີ່ເປັນສ່ວນປະກອບຂອງແສງຂອງດວງຕາເວັນ. ການແຜ່ລັງສີອິນຟາເຣດ, ໂດຍທົ່ວໄປແມ່ນຈະມີຂະໜາດຂອງຄວາມຍາວຄືນທີ່ແຕກຕ່າງກັນ (ແຖບສີ) ຍາວກວ່າຄວາມຍາວຄືນທີ່ເປັນສີແດງເຊິ່ງເປັນສ່ວນທີ່ສາມາດເບິ່ງເຫັນ. ແຖບສີ ຂອງ

ການແຜ່ຄວາມຮ້ອນຂອງແສງອິນຟາເຣດແມ່ນຕ່າງຈາກຄື້ນສັ້ນ ຫຼື ການແຜ່ລັງສີຈາກແສງອາ ທິດ. ເນື່ອງຈາກຄວາມແຕກຕ່າງທາງດ້ານອຸນະພູມລະຫວ່າງຕາເວັນ ແລະ ຊັ້ນບັນຍາກາດໂລກ.

ການເລີ່ມຕົ້ນ / Threshold

ລະດັບຄວາມສຳຄັນຂອງຂະບວນການທາງດ້ານລະບົບເຊິ່ງໄດ້ປະກົດຂຶ້ນທັນທີທັນໃດ. ຈຸດ ຫຼື ລະດັບທີ່ປະກົດຂຶ້ນໃໝ່ທາງນິເວດວິທະຍາ, ເສດຖະກິດ ແລະ ລະບົບອື່ນໆ, ການຄາດຄະເນ ທີ່ເປັນໂມຄະໂດຍຂຶ້ນກັບການພົວພັນທາງດ້ານຄະນິດສາດທີ່ຢູ່ໃນລະດັບຕໍ່ກວ່າ

ການວັດແທກລະດັບນ້ຳ / Tide gauge

ເຄື່ອງໝາຍທີ່ຕັ້ງຢູ່ແຄມຝັ່ງທະເລ (ແລະ ບ່ອນທີ່ທະເລເລິກ) ທີ່ວັດແທກລະດັບນ້ຳທະເລຢ່າງ ຕໍ່ເນື່ອງໂດຍຖືເອົາດິນທີ່ຢູ່ໃກ້ຄຽງ. ເວລາສະເລ່ຍຂອງລະດັບນ້ຳທະເລ, ດັ່ງນັ້ນການບັນທຶກໄດ້ ສະແດງໃຫ້ເຫັນການປ່ຽນແປງຈາກການຕິດຕາມກ່ຽວກັບລະດັບນ້ຳທະເລ. ເບິ່ງທີ່ *ການປ່ຽນ ແປງລະດັບນ້ຳທະເລ/ການເລີ່ມຂຶ້ນຂອງລະດັບນ້ຳທະເລ*

ຊັ້ນບັນຍາກາດ(ຊັ້ນໂທໂປສະແຟ) / Troposphere

ສ່ວນທີ່ຕໍ່າສຸດຂອງຊັ້ນບັນຍາກາດຈາກໜ້າດິນຂຶ້ນໄປປະມານ 10 ກິໂລແມັດ ໃນລະດັບນ້ຳທະເລ ໃນເສັ້ນເຄິ່ງຂະໜານ (ໂດຍການຈັດລຽງເລີ່ມຈາກ 9 ກິໂລແມັດໃນຄວາມສູງຂອງເສັ້ນຂະໜານ ເຖິງ 16 ກິໂລແມັດໃນເຂດທີ່ມີຄວາມຮ້ອນສະເລ່ຍ), ເປັນບ່ອນທີ່ເມກເຟື້ອ ແລະ “ອາກາດ” ປະກົດການເກີດຂຶ້ນ.ຢູ່ໃນຊັ້ນບັນຍາກາດ (ໂທໂປສະແຟ)ອຸນະພູມຈະຫຼຸດລົງຈາກຄວາມສູງ

ຄວາມບໍ່ແນ່ນອນ/Uncertainty

ການສະແດງອອກດ້ານລະດັບຕໍ່ຄຸນຄ່າ(ຕົວຢ່າງ: ສະພາວະໃນອານາຄົດຂອງລະບົບດິນຟ້າອາ ກາດ) ທີ່ບໍ່ຮູ້. ຄວາມບໍ່ແນ່ນອນອາດມີຜົນມາຈາກການຂາດຂໍ້ມູນ ຫຼື ມາຈາກການບໍ່ເຫັນດີ ກ່ຽວກັບສິ່ງທີ່ຮູ້ ຫຼື ອາດຈະຮູ້. ອາດຈະມີຫຼາຍແຫຼ່ງ, ຈາກຄວາມຜິດພາດດ້ານຈຳນວນທີ່ມີຢູ່ໃນຂໍ້ ມູນທີ່ກຳນົດແນວຄວາມຄິດ ຫຼື ໃຊ້ຄຳສັບບໍ່ຊັດເຈນ ຫຼື ການຄາດກະໂນກ່ຽວກັບການປະພຶດຂອງ ມະນຸດບໍ່ແນ່ນອນ. ຄວາມບໍ່ແນ່ນອນສາມາດນຳສະເໜີຈາກການວັດແທກດ້ານປະລິມານ (ຕົວ ຢ່າງ: ມູນຄ່າທີ່ຄິດໄລ່ຈາກແບບຈຳລອງໃນໄລຍະຜ່ານມາ) ຫຼື ຈາກການຢືນຢັນທາງດ້ານຄຸນ ນະພາບ (ຜົນກະທົບຈາກການຕັດສິນຂອງທີມຜູ້ຊ່ຽວຊານ)

ສົນທິສັນຍາວ່າດ້ວຍການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດ/ United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC)

ສົນທິສັນຍາວ່າດ້ວຍການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດໄດ້ສ້າງຂອບວຽກກ່ຽວກັບຄວາມພະຍາ ຍາມລະຫວ່າງບັນດາປະເທດຕ່າງໆເພື່ອຮັບມືກັບສິ່ງທ້າທາຍທີ່ເກີດຈາກການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອ າກາດ. ເປັນສິ່ງທີ່ຮັບຮູ້ແລ້ວວ່າລະບົບດິນຟ້າອາກາດເປັນແຫຼ່ງຊັບພະຍາກອນທີ່ໃຊ້ຮ່ວມກັນ ເຊິ່ງ

ອຸດສະຫະກຳ ແລະ ການປ່ອຍອາຍກາກໂບນິກ ແລະ ອາຍພິດເຮືອນແກ້ວຊະນິດອື່ນໆສາມາດ ສົ່ງຜົນກະທົບຕໍ່ຄວາມໝັ້ນຄົງຂອງ ລະບົບດິນຟ້າອາກາດ.

V.

ຄວາມອ່ອນແອ/ Vulnerability

ຄວາມອ່ອນແອແມ່ນລະດັບທີ່ເຮັດໃຫ້ລະບົບໄດ້ຮັບຜົນກະທົບງ່າຍ, ບໍ່ສາມາດຮັບມືໄດ້, ສົ່ງຜົນ ກະທົບດ້ານລົບຕໍ່ການປ່ຽນແປງດິນຟ້າອາກາດ ລວມທັງການປ່ຽນແປງຂອງດິນຟ້າອາກາດ ແລະ ຄວາມແຕກຕ່າງກັນ. ຄວາມອ່ອນແອແມ່ນສະແດງອອກທາງດ້ານລັກສະນະ, ຂະໜາດ, ແລະ ລະ ດັບຂອງການປ່ຽນແປງ ຂອງດິນຟ້າອາກາດ, ການປ່ຽນແປງທີ່ສະແດງອອກ, ຄວາມອ່ອນໄຫວ ແລະ ຄວາມສາມາດໃນການປັບຕົວ.

ການປະເມີນຄວາມອ່ອນແອ / Vulnerability assessment

ການປະເມີນຜົນຄວາມອ່ອນແອໄດ້ອະທິບາຍເຖິງຄືນ ຫຼື ສິ່ງໃດໜຶ່ງທີ່ສະແດງອອກ ແລະ ອ່ອນ ໄຫວຕໍ່ການປ່ຽນແປງ. ການປະເມີນຜົນຄວາມອ່ອນແອໄດ້ເລີ່ມຈາກການພິຈາລະນາບັນດາປັດ ໃຈທີ່ເຮັດໃຫ້ຄືນ ຫຼື ສິ່ງແວດລ້ອມໄດ້ຮັບຜົນກະທົບງ່າຍຕໍ່ໄພອັນຕະລາຍ, ເຊັ່ນ: ການເຂົ້າຫາ ແຫຼ່ງທຳມະຊາດ ຫຼື ການເງິນ; ຄວາມສາມາດໃນການປ້ອງກັນຕົນເອງ, ການສະໜັບສະໜູນ ຈາກເຄືອຄ່າຍ ແລະ ອື່ນໆ.

W.

ອາກາດ/ Weather

ສະພາບບັນຍາກາດໃນແຕ່ລະໄລຍະເວລາ ຫຼື ຢູ່ໃນສະຖານທີ່ໃດໜຶ່ງນັ້ນ ສາມາດວັດແທກໄດ້ ໃນດ້ານຕ່າງໆ ເຊັ່ນ: ລົມ, ອຸນຫະພູມ, ຄວາມຊຸ່ມ, ຄວາມກົດດັນຂອງບັນຍາກາດ, ຄວາມ ໜາແໜ້ນຂອງເມກ ແລະ ປະລິມານນ້ຳຝົນ. ສະພາບອາກາດໃນເກືອບທຸກໆເຂດອາດມີການ ປ່ຽນແປງໃນແຕ່ລະຊົ່ວໂມງ, ມື້ຕໍ່ມື້, ແລະ ລະດູການຕໍ່ລະດູການ. ດິນຟ້າອາກາດໃນຄວາມໝາຍ ແຄບແມ່ນກຳນົດດ້ວຍ“ຄ່າສະເລຍອາກາດ” ຫຼື ຄ່າສູງສຸດ, ຄວາມ ໝາຍດ້ານສະຖິຕິແມ່ນເພື່ອກຳ ນົດຄ່າສະເລ່ຍ ແລະ ຄ່າພັນແປ ຂອງປະລິມານ ໃນໄລຍະເວລາ ໃດໜຶ່ງ ຈາກເດືອນ ຫາ ເດືອນ ຫຼື ປີ ຫາ ປີ. ການກຳນົດປີຖານແມ່ນ 30 ປີ ໂດຍອີງຕາມການກຳ ນົດຂອງອົງກອນພະຍາກອນ ອາກາດຂອງໂລກ(WMO). ປະລິມານເລົ່ານີ້ແມ່ນມີຄວາມແຕກຕ່າງ ກັນເຊັ່ນ: ອຸນຫະພູມ, ປະລິມານນ້ຳຝົນ ແລະ ລົມ. ດິນຟ້າອາກາດໃນຄວາມໝາຍກ້ວາງ, ລວມທັງ ຄວາມໝາຍທາງ ດ້ານສະຖິຕິ, ລະບົບດິນຟ້າອາກາດ. ວິທີການງ່າຍດາຍສຳລັບການຈຳແນກ ຄວາມແຕກຕ່າງດິນ ຟ້າອາກາດໝາຍເຖິງສິ່ງທີ່ເຮົາຄາດໄວ້ໃນພາຍໜ້າ(ເຊັ່ນ: ລະດູໜາວ) ແລະ “ອາກາດ” ໝາຍເຖິງ

ສິ່ງທີ່ເຮົາໄດ້ຮັບ(ເຊັ່ນ: ພະຍຸຫົມມະ).

ການຄາດການກ່ຽວກັບອາກາດ/ການພະຍາກອນລ່ວງໜ້າ/ Weather prediction/Forecast

ການນຳໃຊ້ວິທະຍາສາດ ແລະ ເຕັກໂນໂລຊີ ເພື່ອກຳນົດບອກສະຖານທີ່ ແລະ ສະພາບບັນຍາກາດໃນອາຄິດ. ມະນຸດເຮົາໄດ້ພະຍາຍາມພະຍາກອນອາກາດແບບບໍ່ເປັນທາງການມາເປັນເວລາຫຼາຍພັນປີ ແລະ ສາມາດພະກອນອາກາດເປັນທາງການນັບແຕ່ສັດຕະຫວັດທີ່ສິບເກົ້າເປັນຕົ້ນມາ. ການພະຍາກອນອາກາດແມ່ນດຳເນີນດ້ວຍການເກັບກຳຂໍ້ມູນທາງດ້ານປະລິມາດກ່ຽວກັບສະພາບບັນຍາກາດໃນປະຈຸບັນ ແລະ ນຳໃຊ້ວິທະຍາສາດສຶກສາກ່ຽວກັບຂະບວນການຂອງສະພາບບັນຍາກາດເພື່ອຄາດການ ແລະ ພະຍາກອນບັນຍາກາດທີ່ຈະເກີດຂຶ້ນໃນພາຍໜ້າ.

ເອກະສານອ້າງອີງ:

- APDC. (2010). Regional training manual on disaster risk reduction for coastal zone managers. Retrieved 12 May 2011, from http://www.mangrovesforthefuture.org/Assets/documents/DRR_coastal%20zone%20managers_reg_manual.pdf
- CARE International. (2008). *Care International in Vietnam climate change strategy 2008-2013*. Hanoi, Viet Nam.
- FAO. (2004). Global forest resources assessment update 2005: Terms and definitions. Retrieved 16 December 2010, from <ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/007/ae156e/AE156E00.pdf>
- IPCC. (2007). IPCC fourth assessment report: Working Group I: The physical science basis: Glossary. Retrieved 12 May 2011, from <http://www.ipcc.ch/pdf/glossary/ar4-wg1.pdf>
- IPCC. (2007). IPCC fourth assessment report: Working Group II: Impacts, adaptation and vulnerability: Glossary. Retrieved 13 May 2011, from <http://www.ipcc.ch/pdf/glossary/ar4-wg2.pdf>
- IPCC. (2007). IPCC fourth assessment report: Working Group III: Mitigation of climate change: Glossary. Retrieved 13 May 2011, from <http://www.ipcc.ch/pdf/glossary/ar4-wg3.pdf>
- IPCC. (2007). IPCC fourth assessment report: The AR4 synthesis report: Glossary. Retrieved 13 May 2011, from http://www.ipcc.ch/pdf/assessment-report/ar4/syr/ar4_syr_appendix.pdf
- IPCC. (2001). *Climate change 2001: Impacts, adaptation and vulnerability: Contribution of Working Group II to the third assessment report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. Cambridge: Cambridge University Press.
- IPCC. (2001). *Climate change 2001: The scientific basis: Contribution of Working Group I to the third assessment report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Levina, E., & Tirpak, D. (2006). Key adaptation concepts and terms. Retrieved 22 June 2010, from <http://www.oecd.org/dataoecd/42/30/36278739.pdf>
- Burton, I., Malone, E., & Huq, S. (2005). *Adaptation policy frameworks for climate change: Developing strategies, policies and measures*. New York: Cambridge University Press.
- NOAA. (n.d.). Climate glossary. Retrieved 16 December 2010 from, <http://www.ncdc.noaa.gov/paleo/ctl/glossary.html>

- Pittock, B (Ed.). (2003). *Climate change: An Australian guide to the science and potential impacts*. Canberra, Commonwealth of Australia: Australian Greenhouse Office.
- Presidency of Meteorology and Environment. (2010). *Millennium ecosystem assessment: Sub-global Arab millennium ecosystem assessment (Summary of chapters)*. Retrieved 13 May 2011, from <http://www.pme.gov.sa/en/Summary1.pdf>
- PwC. (2009). *Climate change: Glossary of terms*. Retrieved 16 December 2010, from http://www.pwc.com/en_LU/lu/corporate-responsibility/docs/pwc_csrglossaryofterms.pdf
- Tompkins, E. L., et al. (2005). *Surviving climate change in small islands: A guidebook*. UK: Tyndall Centre for Climate Change Research.
- UNFCCC. (2007). GHG inventories: Glossary. Retrieved 22 June 2011, from http://unfccc.int/resource/cd_roms/na1/ghg_inventories/english/8_glossary/Glossary.htm
- UNISDR. (2004). *Living with risk: A global review of disaster reduction initiatives*. New York: United Nations.
- US EPA. (n.d.). Glossary of climate change terms. Retrieved 16 December 2010, from <http://www.epa.gov/climatechange/glossary.html>
- Van Everdingen, R (Ed.). (1998). Multi-language glossary of permafrost and related ground-ice terms. Boulder, CO: National Snow and Ice Data Center/World Data Center for Glaciology (revised May 2005). Retrieved 16 December 2010, from <http://nsidc.org/fgdc/glossary/>